

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2017

Matěj Kafka

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra biologie a environmentálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studium hierarchie ve třídách druhého stupně ZŠ a význam osobnosti
ve třídách

Study of student hierarchy in elementary school classes

Matěj Kafka

Vedoucí práce: doc. RNDr. Václav Vančata, CSc.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Biologie, geologie a environmentalistika - Výchova ke zdraví
se zaměřením na vzdělávání

2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Studium hierarchie ve třídách druhého stupně ZŠ a význam osobnosti ve třídách vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 14. 7. 2017

.....

podpis

Mé poděkování patří panu doc. Václavu Vančatovi, který mi při psaní bakalářské práce dával přínosné rady a vedl mé kroky tak, abych dospěl k úspěšnému konci.

ANOTACE

Dětská školní hierarchie a způsoby jejího formování, je v dnešní době velice diskutované téma. Práce je zaměřená na základní prvky, které pomůžou hierarchii ve třídách zmapovat. Teoretická část práce je směřována k představení oboru etologie, emocí, osobnosti spolu s jejím utvářením a také vybraných prvků chování z hlediska fyziologie. Závěrem teoretické části definuje skupinu pozorovaných dětí, následně jsou popsána zařízení, kde se výzkum odehrával s metodikou. Praktická část začíná definicí pozorovaných jevů zapsaných v etogramech, na ní navazuje soupis vypořezovaných dat ze všech zúčastněných škol. U každé školy zvlášť jsou ověřovány čtyři hypotézy. V závěrečné a diskuzní části jsou výsledky porovnány a okomentovány.

KLÍČOVÁ SLOVA

hierarchie, dítě, dětská etologie, výzkum, chování

ANNOTATION

Nowadays is a children school hierarchy and methods of its forming, very discussed topic. This study is focused on basic elements of children's behavior, to provide a better understanding of hierarchy in classes. The theoretical part of study, aims to provide insight of ethology, emotions, personalities with their development, and also characteristic types of behavior from physiologic point of view. In the end of the theoretical chapter, study describes group of observed children, facilities where observation took place and methodology of observation.

Practical part starts with definition of events recorded in ethograms, followed by list of observed data from all participated schools. For each school are four hypotheses tested separately. In final chapter and discussion chapter, are results evaluated with added commentary.

KEYWORDS

hierarchy, child, etology of child, research, behavior

Obsah

1	Úvod	8
2	Etologie člověka	9
2.1	Vymezení oboru	9
2.2	Afilativní chování	9
2.3	Agonistické chování	9
2.4	Lokomoční chování	10
2.5	Socio-sexuální chování a jeho aspekty	10
2.6	Hierarchie	10
2.7	Habituace	11
2.8	Motivace	11
2.9	Instinkty a reakce člověka na neznámé podměty	11
2.10	Emoce	12
2.10.1	Strach a zuřivost jako obrané reakce v prostředí	12
2.10.2	Radost	12
2.10.3	Úzkost	13
2.11	Hra	13
3	Osobnost	13
3.1	Rozvoj osobnosti	13
3.1.1	Výchova	14
3.1.2	Výcvik	14
3.1.3	Vzdělání	14
3.2	Vývoj osobnosti	14
3.3	Sedmirozměrový model lidské osobnosti	15
3.3.1	Temperamentní rysy	15
3.3.2	Charakterní rysy	15
3.3.3	Význam osobností ve třídách školy	16
4	Předpoklady chování z hlediska fyziologie	16
4.1	Limbický systém	16
4.1.1	Amygdala	17
4.1.2	Hypokampus	17
4.1.3	Hypotalamus	17
4.2	Mozková kůra	17
4.2.1	Temporální oblasti mozkové kůry	17
4.2.2	Prefrontální oblasti mozkové kůry	18
4.3	Cirkadiální rytmy	18
4.3.1	Nervová funkce cirkadiálních rytmů	18
4.3.2	Hormonální aspekty cirkadiálních rytmů s bdělostí během dne	19
4.3.3	Ovlivnění subjektů cirkadiálními rytmy	19
4.4	Testosteron	19
4.5	Estradiol	20
4.6	Progesteron	20
4.7	Serotoninergní systém	20
4.8	Dopaminergní mozkové systémy s důrazem na nukleus accumbens	21
4.8.1	Nucleus accumbens	21
4.8.2	Dopaminergní systémy ve spojitosti s výzkumem	21
5	Charakteristika skupin	22
5.1	Definice věkové kategorie žáků	22
5.2	Třída jako subkultura	22
5.3	Představení zúčastněných zařízení	23
5.3.1	Základní škola Petřiny Sever	23

5.3.2 Základní a Mateřská škola Krásná lípa	23
5.3.3 Základní škola Grafická	23
6 Praktická část	24
6.1 Metody výzkumu	24
6.2 Etogram	25
6.2.1 Agonistické chování	25
6.2.2 Lokomoční chování	26
6.2.3 Sociální chování	27
7 Výsledky výzkumu	29
8 Hypotézy	29
9 Základní škola Grafická	30
9.1 Lokomoční submisivní	31
9.2 Lokomoční dominantní	31
9.3 Agonistické submisivní	32
9.4 Agonistické dominantní	32
9.5 Afilativní chování	33
9.6 Ritualizované chování	33
9.7 Třídní uskupení	34
9.8 Zhodnocení hypotéz	35
10 Základní škola Krásná Lípa	39
10.1 Lokomoční submisivní	40
10.2 Lokomoční dominantní	40
10.3 Agonistické submisivní	41
10.4 Agonistické Dominantní	41
10.5 Afilativní chování	42
10.6 Ritualizované chování	43
10.7 Přehled třídní struktury vytvořený na základě výsledků z pozorování.	43
10.8 Zhodnocení hypotéz	45
11 Základní škola Petřiny Sever	49
11.1 Lokomoční submisivní	49
11.2 Lokomoční dominantní	49
11.3 Agonistické submisivní	50
11.4 Agonistické dominantní	51
11.5 Afilativní chování	52
11.6 Ritualizované chování	52
11.7 Rozložení třídní struktury	53
11.8 Zhodnocení hypotéz	55
12 Diskuze	60
13 Závěr	63
14 Seznam použitých informačních zdrojů	64
15 Seznam tabulek a grafů	66

1 Úvod

Zvolil jsem si téma studium hierarchie ve třídách druhého stupně ZŠ a význam osobnosti ve třídách. Toto téma mi přišlo poutavé, jelikož v České republice je poměrně nové. Také mě k této volbě vedla má léta povinné školní docházky, která byla velice pestrá.

České základní školy bývají kulturně různorodé. Obzvláště v šestých třídách, kde děti jdou z již navyklého prostředí do prostředí zcela nového. Toho se týkají změny zasedacích pořádků, nových spolužáků ze třídy a poznávání mnoha dalších nových lidí. Z těchto důvodů je zde také značně narušena jistota dětí v oblasti jejich osobnosti.

Na konci prvního stupně bývají žáci nejstarší, s tím jde ruku v ruce lepší přehled, větší jistota v sobě samém a v neposlední řadě morfologická převaha. To se na druhém stupni rázem mění. Nejen že se děti ocitají na samém konci žebříčku, kterým již jednou prošli na vrchol, ale rovnou jsou mezi téměř neznámými dětmi ze tříd ostatních. Navíc začíná bouřlivé období puberty, kde se postupně odlišují ženy od mužů. K tomu vede přesun libida v objekt zájmu a spolu s tím snaha zaujmout, a to přináší spoustu nerozvážného jednání. Také se objevuje velká citová disbalance nebo rozsáhlé konstituční změny.

Všechny tyto skutečnosti vyústí v reorganizaci dětských struktur uvnitř tříd. Z tohoto důvodu jsem si vybral právě začátek druhého stupně.

Cílem práce je přiblížit dění ve třídách a organizaci dětské skupiny jako takové. V mém zájmu je zmapovat to, jak se liší oficiální teorie s praktickými výsledky. Ne všechny třídy mají třídní vůdce, ne všechny třídy jsou skupinově různorodé. V této práci se především zaměřuji na popis etologických a fyziologických prvků chování. Následně se snažím přiblížit dětskou hierarchii, způsoby jejího vzniku a její fungování. Stanovím si čtyři hypotézy, které se pomocí následného výzkumu snažím potvrdit či vyvrátit. K práci jsem si vybral tři velmi odlišné třídy, aby vyšel najevo rozsah možností v tomto oboru.

Věřím, že práce bude v budoucnu přínosná a inspirativní pro budoucí badatele v oblasti tohoto tématu.

2 Etologie člověka

2.1 Vymezení oboru

Obor zabývající se chováním člověka z pohledu biologie, k tomu používá poznatky z fylogeneze, fyziologie, ontogeneze, ekologie nebo evoluce a v neposlední řadě psychologie. Pomocí spojení těchto oborů se snaží etologie člověka zmapovat strategické vzorce lidského chování, také funkce spolu se selektivními vzorci předcházejícími vzniku daného projevu (VANČATOVÁ, 2009; EIBL-EIBESFELDT, 1979).

2.2 Afilativní chování

Chování spojené s udržením vztahů ve skupině, jak pozitivních tak neutrálních popřípadě navázáním nových kontaktů. Ve studiu hierarchie člověka je velice důležité, že si lidé svou pozici v žebříčku hodnot drží nikoli silou, ale z největší části podporou ostatních. Z tohoto směru jsou u afilativního chování důležité jeho specifické formy. Díky kterým se utužují skupinové vztahy a jsou jimi například grooming, postkonfliktní či protekční chování (VANČATOVÁ, 2009).

2.3 Agonistické chování

Jedná se o zpětnovazebný druh chování, vymezující hranice postavení v hierarchii mezi jedinci nebo reakci na rušivý případně nepříjemný jev. Může také započít spor nebo předcházet agresivnímu chování, případně projev ústupu či podřízení. Agonistické chování je úzce spjato s chováním lokomočním i afilativním. Mnoho studií došlo k závěru, že agonistické chování je nezbytné k udržení sociální struktury a její dynamiky (VANČATOVÁ, 2009).

2.4 Lokomoční chování

Lokomočním chováním vyjadřujeme přesun z jednoho místa na druhé, případně setrvávání na místě stejném. Lokomoční chování získává význam až v kontextu ostatních chováních nebo situace. Lokomoční chování se dělí na dynamickou část spjatou s pohybem. Druhá část je statická ta je spojena s držením pozice, její nedílnou součástí jsou mimické projevy. Ty jsou ve většině případu spjaty s postojí nebo gestikulacemi (VANČATOVÁ, 2009).

2.5 Socio-sexuální chování a jeho aspekty

Reprodukční děje jsou u člověka značně ritualizovány. Také nejsou ovlivněny pouze fyziologicky, jelikož do nich značně zasahuje rozumová složka chování spolu s kulturní etiketou. Sexuální chování je v základu ze tří stěžejních složek. První je sexuální identifikace, která udává pocit příslušnosti k určitému pohlaví. Druhé jsou sexuální emoce, ty zahrnují veškeré fyziologické dění od vzrušení až po zamilovanost či sní spjatý stres. Třetí je sexuální orientace, ta udává subjekt zájmu a jeho preference. Orientace je úzce spjata nejen s rozvojem sekundárních pohlavních znaků, ale také s kulturně spjatými terciárními znaky, jako třeba oblečení nebo sociální status. Dalším důležitým faktem je, že u člověka je reprodukční chování od socio-sexuálního chování odděleno. Jinými slovy, ne všechno chování spojené s dvořením či předváděním je spjato s reprodukcí. Člověk změnil princip tohoto chování ritualizací jeho průvodních dějů, respektive tím, že se zabývá svým zevnějškem. To má za následek spjatost těchto jevů se sociálním statutem. Tato skutečnost velice souvisí s mým pozorováním, protože subjekty se nachází v období největšího rozvoje individuální osobnosti (KITNAR, 2011; VANČATOVÁ, 2009).

2.6 Hierarchie

Formování struktury společnosti u všech vyšších obratlovců. Hierarchie vzniká přirozenou cestou, avšak může být ovlivněna, to zejména u člověka, jehož sociální struktura prvně podléhá globálnějším principům a zákonům. Princip sociální hierarchie tkví v organizování společenského života skupiny, pomocí systematického dělení úloh jednotlivých členů. To lze také nazvat žebříkem hodnot. V jeho formování má značnou úlohu agrese, u člověka v podobě asertivity. Další důležitý prvek ve formování žebříčku hodnot je charisma spolu se schopností ovlivňovat nebo zmanipulovat okolí. Hierarchie dává každému

členovi společnosti jeho smysl. Důležitá je schopnost žebříčkově výše postavených členů získávat přízeň ostatních, která může být rozhodující v konfliktech, jak v nitru skupiny, tak se skupinou jinou. Jestli výše postavení členové volí přátelské nebo agresivní způsoby je individuální volba osob či skupin (LORENZ, 2009; FRANCK, 1996).

2.7 Habituační

Princip habituace, je jedno ze základních prostředků učení. Subjekty jsou v určitém intervalu vystavovány stejnému podmětu a na tomto základě ho začnou pomalu sublimovat nebo se ho naučí vyhledávat, protože je spojen s jevem v jejich zájmu, tomu však říkáme podmiňování. Podmiňování jevu nasává v případě, jestli jeho odezvu stále posilujeme, pokud ne subjekt podmět selektuje ve prospěch soustředění na podstatnější podměty okolí. Pokud tato selekce nastane, subjekty si podmět navykli, lépe řečeno habituovali (VANČATOVÁ, 2009; NIKOLAI, 2008).

2.8 Motivace

Motivaci rozumíme jako nasměrování chování k určitému cíli. Hlavním iniciátorem je vnitřní prostředí organismu, to v případě nedostatku nebo přebytku určitých látek spouští odpověď organismu. Například při pocitu žízně nutí tělo vyhledávat podměty spojené s jejím zahrnutím, spolu s tímto méně důležité podměty ustupují do pozadí, díky tomu se úspěch na uhašení žízně zvětšuje. Předpoklad k řízení tohoto chování je v regulačních jádrech hypotalamu koordinujících homeostázu. Motivace může být též vyvolána cirkadiálními nebo vnitřními rytmy. U člověka a primátů je typické též vyvolání motivace kognitivními potřebami (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

2.9 Instinkty a reakce člověka na neznámé podměty

Instinkty neboli nepodmíněné reflexy, patří mezi vrozené formy chování umožňující reagovat na situace i bez předchozích zkušeností. U člověka nejsou specifické vzorce instinktivního chování popsány, předpokládá se že člověk disponuje pouze modulací na emotivní a motivační úsilí. Člověk má instinkty vykompenzované obrovskou mozkovou kapacitou pro zachování informací, velkým výkonem mozku, díky čemuž je schopen posoudit význam podmětu a jeho následné ovlivnění chování. U sledované skupiny je to velmi aktuální, jelikož věk subjektů má po velkém skoku míru elektroencefalografie stejnou

jako dospělí člověk, také prostorová či sociální koordinace se blíží k maximálnímu rozvoji (KITNAR, 2011).

2.10 Emoce

Je psychický stav ovlivňující každé jednání nebo citové zabarvení činnosti. Ovlivňuje vegetativní i somatické nervy i endokrinní systém. Intenzita a charakter emocí, odpovídá významu podmětu, jenž je vyvolal. Intenzita emocí se dá posuzovat podle intenzity aktivace sympatického a parasympatického nervstva (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

2.10.1 Strach a zuřivost jako obrané reakce v prostředí

Strach je si v mnoha směrech blízký se vztekem. K vnějším projevům u člověka se vážou specifické autonomní projevy jako pocení, krčení těla, dilatace zornic také pak prudké otáčení hlavy ze strany na stranu, což má pomoci najít východisko situace například místo pro útěk. Pohled na vyděšenou tvář aktivuje levou část amygdaly, v podobné intenzitě jakou tvář vyjadřuje. Aferentní senzorké vstupy spouštějící reakci strachu neprocházejí korovou smyslovou oblastí a jdou přímo do amygdaly. Též lze reakci strachu vyvolat drážděním hypotalamu, to bývá spojeno se zuřivostí. Jinak řečeno když se člověk cítí v ohrožení tak nejdříve vyhledává možnost vyhnout se mu, když vyhnoutí není možné, připravuje se na boj (GANNONG, 2005).

2.10.2 Radost

Stojí na opačném pólu oproti zuřivosti, proto je často označována jako pozitivní emoce. Může nabírat více forem z hlediska přetrvávání a intenzity, tyto formy jsou označovány jako štěstí nebo intenzivnější extáze. Fyziologicky je počáteční reakce organismu spojená s činností parasympatiku, následuje hormonální škála dějů, ve které je vylučováno určité množství endogenních opioidů do organismu, jsou jimi zejména endorfiny, enkefaliny a dynorfiny. Jejich společný produkt je morfin, který blokuje určité receptory, tím určité funkce nervových buněk centrálního nervového systému. Následkem jejich zablokování nastává sled dějů, jejichž následkem jsou pocity blaha a libosti. Děj je spojen s klidovým stavem organismů, takže při něm nastává vasodilatace, snížení krevního tlaku či svalového tonu, uklidnění dechové frekvence, zároveň jsou zosřeny smysly. Tento reakční děj má též za následek snížení citlivosti k bolesti. Protikladnost radosti s agresí slouží k udržování

homeostatického stavu organismu. Celý děj podléhá pod hypotalamohypofyzární komplex (SCHONECKE, 2003).

2.10.3 Úzkost

Běžná emoce nabírající v nadměrné míře škodlivý charakter. Během úzkosti je zvýšen oboustranně průtok krve v specifické části temporálního laloku (GANNONG, 2005).

2.11 Hra

Může mít mnoho podob, od napodobování rolí již vospělých ve společnosti začleněných jedinců, až po hraní na mobilních telefonech či fyzické aktivity. Velmi výrazně se podílí na formování hierarchie skupin, obzvláště díky skupinovým činnostem v jakékoli podobě. Ty pak umožní projevit schopnost jedince koordinovat okolí pomocí osobnosti nebo fyzické zdatnosti. V kompetiční formě dovoluje měření sil v méně nebezpečné soutěžní agresi, která je svým způsobem ritualizována (KITNAR, 2011).

3 Osobnost

Celosvětově nejvíce používaná definice říká. (citace)“Rysy osobnosti jsou trvalé způsoby, jimiž jedinec vnímá, přemýšlí a vztahuje se jak k okolí, tak k sobě samému, přičemž tyto způsoby vnímání, přemýšlení a vztahování jsou zřejmé v širokém rozsahu významných osobních a sociálních souvislostí“ (KOUKOLÍK, 2012, s. 126).

3.1 Rozvoj osobnosti

Dlouhodobý proces předání informací s následným začleněním jedince do kulturně společenského prostředí. Školské zařízení kde proběhla pozorování, jsou specializované instituce nejen pro výchovu společensky konformních jedinců, ale také pro předání všeobecného rozhledu potřebného k další osobní realizaci Žáků. Dělí se na tři stěžejní odvětví (KITNAR, 2011).

3.1.1 Výchova

Připravuje jedince na budoucí pobyt v dané společenské kultuře předáním společenských norem. Umožňuje adekvátně reagovat na situace výběrem reakce. Spjata s prvky etiky případně morálky, které určují životní hodnoty (KITNAR, 2011).

3.1.2 Výcvik

Je zaměřen na rozvoj optimální činnosti motorických, intelektuálních i kognitivních procesů. Tréninkem se zlepšuje procesuální koordinace, kvalita či přesnost (KITNAR, 2011).

3.1.3 Vzdělání

Školsky zaměřené získání specifických vědomostí a schopností v institucionálním procesu (KITNAR, 2011).

3.2 Vývoj osobnosti

Lidská osobnost se začíná vyvíjet individuálně, obecný předpoklad je kolem třetího až čtvrtého roku života. To je doba, kdy se u dětí začíná objevovat takzvané jáství. To ale neznamená, že některé temperamentní rysy osobnosti se nemohou objevit už v novorozeneckém věku. Zkušené babičky nebo maminky základní temperamentní vlohy odhadnou již u novorozenců.

Vyzrálá osobnost, taková kde jde už obtížně měnit soubory procesů, je vybudována až v rané dospělosti. Neurologickým podkladem je vyzrání nefrontálních mozkových laloků, k tomu dochází přibližně kolem osmnáctého roku života a více. Toto období lze nazvat raná dospělost. Na osobnosti se podílí mnoho funkčních mozkových systémů vázaných na mozkovou kůru. Na rozvoji osobnosti se podílí také genetika a prenatální či porodní vlivy. Každý člověk je odlišný a jeho osobnost se vyvíjí individuálně kombinací mnoha faktorů (KOUKOLÍK, 2006).

U věkové skupiny, která byla předmětem pozorování, sice nejsou osobnosti ještě jasně určitelné, ale jedná se o období, kdy se mnohé rysy začínají projevovat či se objevují nové.

3.3 Sedmírozměrový model lidské osobnosti

Ke vztahu osobností a mého výzkumu jsem vybral tento model osobnosti vzhledem k jeho propojování psychologických vlastností osobnosti s biologickými vlastnostmi mozku. Je také nazýván model psychobiologický.

Model popisuje sedm rozměrů osobnosti, z toho první čtyři jsou nazvány temperamentem. To jsou především různé duhy automatických odpovědí na podměty, u kterých se předpokládá jejich podmíněnost dědičností.

Další tři rozměry jsou nazvány charakterem. O těchto rozměrech se předpokládá, že jsou výsledkem kulturních vlivů. Souvisí s lidským proměňováním obsahu paměti na abstraktní symboly neboli vjemy. To potvrzuje předpoklad závislosti lidské odpovědi, na pojmový význam podmětu. Charakterové rozdíly vypovídají o tom, jak moc se cítí jedinec autonomně a do jaké míry se cítí součástí společnosti či celkového celku kde je vše provázáno vším (CLONNINGER, 1993).

Naše odpovědi, ať už podvědomé nebo předvědomé určují směr a charakter reakce. Ty jsou sice dány temperamentně, avšak jsou ovlivněny abstraktními významy podmětů (CLONNINGER, 1993; KOUKOLÍK, 2006).

3.3.1 Temperamentní rysy

1. **Vyhledávání nového.** Vliv dědičnosti určuje, které podměty dokážou jedince přimět ke zkoumání okolí, impulzivnímu rozhodování, rychlým změnám nálad nebo vyhledávání nových situací
2. **Sklon vyhybat se poškození.** Dědičnost určí podměty, podle kterých jedinec začne své chování tlumit, začne se obávat budoucnosti či neznámých lidí nebo podmětů, které ho rychle unaví.
3. **Závislost na odměně.** Též zde dědičnost vybírá podměty, která mají jedince přimět v určitém druhu chování pokračovat. Projevuje se mírou závislosti na na názoru ostatních ohledně našeho chování nebo způsobem tvoření sociálních vazeb.
4. **Vytrvalost.** Neboli míra vzdoru únavě a nezdaru (CLONNINGER, 1993; KOUKOLÍK, 2006).

3.3.2 Charakterní rysy

1. **Sebezaměření.** Neboli i síla vůle. Odpovídá řízení chování v situačních proměnách tak, aby to odpovídalo individuálně voleným cílům a hodnotám.

2. **Ochota nebo schopnost spolupracovat.** Vlastnost Objevující se u společensky snášenlivých lidí, kteří respektují odlišnost ostatních a disponují značnou mírou empatie či soucitu. Situace zkouší řešit způsobem, kde obě strany něco získají. Patří sem i důvěra v karmu.
3. **Sebepřesah.** Jedinec vnímá sebe jako část velkého celku světa. Dá se i pochopit jako vědomí jednoty s celým bytím (CLONNINGER, 1993; KOUKOLÍK, 2006).

3.3.3 Význam osobností ve třídách školy

Škola jakožto jedno z prvních míst, kde dochází k setkání dětí majících různorodé osobnosti, které se budou teprve formovat. Vývoj osobnosti je provázen celou školní docházkou, až do střední školy a samotnou školou spolu s jejími uživateli je úzce propojen. Děti si zde vytváří první vlastní skupinky. Při osobním rozvoji zde prožívají první komplexnější emoce jako třeba lásku k lidem nepříbuzným. Osobnost je sama osobě individuální avšak děti dokážou v cizích osobnostech rozpoznat sympatie a založit na nich své partnerství či lépe dlouhodobé přátelství. Osobnost je prostředkem, jenž je pro dětskou strukturu, chování či názory nezbytná.

4 Předpoklady chování z hlediska fyziologie

Fyziologie chování je velice složitý a rozsáhlý obor. Z toho důvodu jsem z něj vybral pouze určité části.

4.1 Limbický systém

Je vzájemně propojená skupina mozkových center, mozkové kůry a podkorových oblastí. Směřují sem informace z aferentních drah autonomního nervstva retikulární formace nebo ze sensorických částí mozkové kůry. Také reaguje velmi senzitivně na humorální podměty. Výstupní spoje směřují zpět do mozkové kůry nebo retikulární formace a pomocí hypotalamu jsou spojeny s autonomním nervovým systémem. Limbický systém je mezi sebou propojen mnoha různě dlouhými nervovými drahami.

Jako celek se podílí především na emotivní stránce osobnosti, paměti nebo učení, také na řízení vegetativního nervového systému. Některé části limbického systému mají své další specifické funkce. Jeho role také spočívá v podvědomém posuzování partnera podle

individuálních preferencí, hrají zde roly pohyby, mimika nebo také hloubka hlasu (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.1.1 Amygdala

Z části zde vznikají emoční reakce spojené s reprodukcí spolu se sexualitou. Taká je spjata s agresivním chováním. Stimulace jader amygdaly vyvolává pocit strachu, jak jeho vrozenou formu jako strach z hadů, tak i formu získanou například vzpomínkami. Její propojení s hypotalamem jí dovoluje během emočních reakcí regulovat vegetativní funkce člověka (KITNAR, 2011).

4.1.2 Hypokampus

Primární vývojová funkce je čichové vyhodnocovací centrum spolu s centrem závažných rozhodnutí, sekundárně převzal funkci rozpoznávat a analyzovat důležitost signálů nových podmětů s následným řízením zpětné reakce. Také je spojen s dlouhodobou pamětí a ukládání informací (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.1.3 Hypotalamus

Řídící centrum základních tělesných funkcí, z hlediska chování se účastní emocí jakožto jejich fyziologický doprovod. Je propojen s amygdalou i hypokampem, proto se spolupodílí na většině emočních i paměťových reakcích. Jsou v něm také přítomna centra odměny a trestu vyvolávající pocity libosti nebo odporu (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.2 Mozková kůra

Povrchová vrstva mozku z nervové tkáně dělena do šesti vrstev, také je prostoupena četnými gyry a závitů zvětšující její povrch. Z hlediska funkčnosti ji dělíme na primární motoricko senzorycké oblasti na které navazují sekundární asociační oblasti (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.2.1 Temporální oblasti mozkové kůry

Asociační pole temporální oblasti se skládá z frontoparietální, parietotemporální, parietookcipitální, frontotemporální oblasti. Ty jsou spojeny s ostatními oblastmi mozkové kůry, zejména limbickým systémem. Temporální oblasti analyzují smyslové informace

s následným vyhodnocením jejich významu, který se ukládá v podobě slovních ekvivalentů do dlouhodobé paměti. V souvislosti s výzkumem má temporální oblast význam především díky výskytu specifických struktur jako jsou Brokovo motorické centrum řeči umožňující porozumění spolu s rozvojem řeči. Druhé je Wernickeovo sensorické centrum řeči které umožňuje mluvu. Tyto centra spolupracují a vzájemně se doplňují. Jsou nástrojem socializace a tvoří skupiny od rodinného po civilizační typ (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.2.2 Prefrontální oblasti mozkové kůry

Prefrontální oblast neboli pól frontálního laloku. Celá oblast se nachází před kůrami motoriky a premotoriky, také v oblasti orbitální. Pomocí mnoha drah je spojena s thalamem, limbickým systémem či s ostatními asociačními oblastmi mozkové kůry. Její funkce je zapojena do řízení chování pomocí výběru vzorců adekvátních pro aktuální situaci, jak sociální tak okamžitou. To umožňuje odhadnout dopad vlastního chování z dlouhodobějšího hlediska (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.3 Cirkadiální rytmy

Biologické rytmy měnící se v závislosti na čase a reakcí na změny zevního prostředí s velkým důrazem na střídání dne a noci. Všechny organismy mají vyvinut určitý systém, díky kterému jsou schopny vnější změny předvídat. To jim dovoluje následnou adekvátní synchronizaci. U člověka jsou rytmy velice ovlivněny způsobem života, uvědoměním si času pomocí dostupných měřičů nebo také vůlí jedince (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.3.1 Nervová funkce cirkadiálních rytmů

Člověk má větší orgánové soustavy, jako srdce, plíce, ledviny nebo pankreas s vlastními cirkadiálními senzory, ty však podléhají centrálnímu pacemakeru v nukleus suprachiasmaticus nacházejícím se v bilaterálním jádře předního hypotalamu pod chiasma opticum. Ten následně řídí cyklické změny center podřazených. Svou činnost provádí pomocí transkripce genů „souvisejících s časem“. Jeho činnost je řízena zpětnovazebným principem a činnost je přenášena sympatickými vlákny do glandula pinealis odtud následně jsou ovlivňovány ostatní buňky a orgány v závislosti na hladině melatoninu (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.3.2 Hormonální aspekty cirkadiálních rytmů s bdělostí během dne

Humorální systém je výkonným řídicím prvkem cirkadiálních rytmů pomocí hormonu melatoninu. Ten se začíná vytvářet, když periferní receptory zaznamenají nástup noci, jeho sekrece se zvyšuje s nástupem tmy, a s jejím ústupem opět klesá až k úplnému vymizení, oproti tomu kortizol je s melatoninem v protipólu, jeho sekrece je největší za denního světla. Pro nás je důležité, že v době ranního pobuzení se prudce zvedá hladina testosteronu a kortizolu, která k poledním hodinám klesá do minima. S tím lze také spojit pubertální období všech subjektů, doprovázené zvýšenou hladinou androgenních hormonů (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.3.3 Ovlivnění subjektů cirkadiálními rytmy

Důležitým aspektem pozorování, bylo jeho časové zařazení v ranních hodinách a to od osmi hodin ranních do dvou hodin odpoledních, v zimních měsících. To znamená, že začátek výzkumu probíhal za šera a končil nastoupením úplné bdělosti. To bylo velmi dobře pozorovatelné hlavně v závislosti na koordinaci jemných pohybů a psychickém klidu, který byl v ranních hodinách velice aktivní. Postupem k poledni se děti začínali lépe koordinovat sociálně i motoricky. Při pozorování společenských jevů je nutno brát denní rytmy jako nedílnou součást pozorování, jelikož nálada a projevy člověka se mění v závislosti na čase probuzení, bdění a usínání. Tyto periody se navzájem překrývají (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.4 Testosteron

Testosteron má zpětnovazebný účinek na adenohipofyzární sekreci Luteinizačního hormonu. Též má velký proteoanabolický či růstový účinek. Spolu s folikulostimulačním hormonem udržuje spermatogenezi. Další z jeho funkcí je podněcování pro vývin mužských sekundárních pohlavních znaků. Jedná se především o změny v distribuci ochlupení, velikosti genitálu nebo také houstne sekret mazových žlázek. Lépe pozorovatelné funkce související s výzkumem jsou převážně změny tělní konfigurace, mužům se rozšiřují ramena a nabírají více svalové hmoty. Velmi výrazná je taky změna hlasového projevu, jelikož se u mužů zvětšuje larynx průdušky. Následek je hlubší hlas. Během změny procesu je tedy možno pozorovat takzvané „mutování“ při vokálních projevech. U psychických účinků se předpokládá vliv testosteronu na aktivování libida k druhému pohlaví. Další předpoklad

spojený s chováním je vliv testosteronu na zvýšenou agresivitu nebo dravost jedince (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.5 Estradiol

Patří mezi estrogény. Je to hormon steroidního původu a tvoří se v buňkách granulózy, nacházejících se ve žlutém tělísku. V menší míře je také syntetizován v játrech nebo nadledvinách. Estradiol se stává nejdůležitějším ženským hormonem počínaje první menstruací a končící menopauzou. Navozuje proliferační fázi děložního cyklu. V pubertě navozuje rozvoj sekundárních znaků pohlavních, zejména rozvoj pubického ochlupení, konfiguraci pánevní kosti, ukládání a distribuci tuků. Také aktivuje růst dělohy či pochvy, zvyšuje proliferaci mléčné žlázy spolu s jejím edémem, též snižuje produkci erytropoetinu. Je nezbytným faktorem při uzávěru růstové ploténky u růstu dlouhých kostí. Velmi důležitá funkce, je ovlivňování lidského libida. Je ovlivňován zpětnou vazbou ovlivňující produkci gonadotropinů (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.6 Progesteron

Progesteron patří mezi gestageny. Jeho syntéza je zprostředkována buňkami žlutého tělíska nebo placentou. S estrogény působí synergicky. Snižuje proliferaci poševního epitelu, či v prsní žláze navozuje růst alveolů a lobulů. Též aktivuje sekreční fázi děložního cyklu. V myometrických buňkách má antiestrogenní účinek, též snižuje jejich citlivost na oxytocin (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.7 Serotoninergní systém

Serotoninergní neurony se nachází především v nucleu raphae. Dráhy, které zde vycházejí, směřují do předního mozku, mozkového kmene, mozečku a spinální míchy. Funkce serotoninergního systému spočívá v ovlivňování ascendentního retikulárního aktivačního systému, filtrování sensorických funkcí, přepojování motorických a sensorických funkcí v thalamu. Také působí na vazomotorické centrum a centrum řeči. Další důležitou funkcí je působení při hormonálních a vegetativních procesech v hypotalamu. Z hlediska mé tematiky je třeba jmenovat zejména působení v limbickém systému, kde ovlivňuje chování spolu s emocemi nebo pamětí. Také v prefrontální kůře působí na ovlivnění sociálního a komplexního chování (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.8 Dopaminergní mozkové systémy s důrazem na nukleus accumbens

Dopamin se uplatňuje jako prekurzor katecholaminů, ale i jako důležitý neurotransmitter. Dopaminergní systémy v lidském mozku lze dělit podle délky jejich axonů. Ultrakrátké neurony se nacházejí v sítnici a bulbus olfactorius. K intermediálním neuronům patří incertohypothalamický systém spojující jádra septa s hypotalamem, také k nim patří medulární periventrikulární skupina buněk ve třetí a čtvrté komoře mozkové. Mezi systémy s dlouhými axony patří nigrostriátový systém, který se podílí na kontrole hybnosti, či mezokortikální systém. Mezokortikální systém je uložen v tagmentu, ze kterého propojuje limbický systém s frontální kůrou. Taková propojení zapojují čichové hrbolky a nucleus accumbens (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.8.1 Nucleus accumbens

Nucleus accumbens, jinak také nazýván centrum odměny, je dopaminergní jádro nacházející v bazálních gangliích na bázi striáta. Princip jeho funkce tkví v působení dopaminu na jeho receptory, které tím se stimuluje. Touto stimulací nastává v lidském těle pocit blaha, možná lépe pocit zadostiučinění. Původ sekrece dopaminu může být různý od jídla po dobré známky. Také na jeho aktivaci má vliv splnění specifických vzorců chování. Podmět se u každé osoby liší dle jeho pudových potřeb (SALMONE, COUSINS, SNYDER [online]. 1997; KITNAR, 2011; GANNONG, 2005).

4.8.2 Dopaminergní systémy ve spojitosti s výzkumem.

Pro zkoumání hierarchických jevů je velice podstatné největší nabádání k přirozenému nebo lépe řečeno pro subjekty vlastního chování. Děti v prepubertálním i pubertálním věku mají menší schopnost uvědomění si budoucích následků v jejich chování. Pudové požadavky proto mohou být silnější než vůle, to má za následek více prostoru k projevu pudového chování. Pudové projevy mohou být různé, někdy je to hlasitá vokalizace, někdy se jedná o žebrání. Z hlediska výzkumu hierarchie je to jev, díky kterému se mohou projevit schopnosti jedinců ovládat kolektiv, jak fyzickými tak psychologickými prostředky (KITNAR, 2011; GANNONG, 2005; PŘÍHODA, 1977).

5 Charakteristika skupin

5.1 Definice věkové kategorie žáků

Výzkum je proveden v rozmezí mezi jedenácti a dvanácti roky neboli rané pubescence. Toto období je charakteristické velkými změnami v biologických a psychologických oblastech osobnosti. Cílová skupina jsou žáci šestých tříd základní školy. V tomto období jsou děti schopny plně vnímat své okolí, jemná a hrubá motorika je vyvinuta na velké úrovni. Také spontánní mozková aktivita vysoce narůstá, respektive, je srovnatelná s aktivitou mozku dospělého člověka (PŘÍHODA, 1977). Z tohoto hlediska lze předpokládat vysokou míru individuality spolu s globálním vnímáním okolního prostředí. Ranní pubescenti jsou schopni cíleně manipulovat s okolím nebo myslet v delším časovém rozpětí oproti mladším dětem. Spolu s nárůstem hladiny androgenních hormonů začíná projev sekundárních pohlavních znaků. Ranní pubescenti si plně uvědomují odlišnost druhého pohlaví, díky čemuž se reorganizují dosavadní dětské struktury.

Velmi důležitý je interval začátku pubescence žen oproti mužům. Ženám začíná období v průměru o dva roky dříve než mužům. To znamená, že mají větší vzrůst spolu s tím také více vyvinuté sekundární pohlavní znaky, mimo jiné i kognitivní zralost je mnohem rozvinutější než prozatímní mužská.

Ženy jsou v průměru vyššího vzrůstu. U hierarchicky lépe postavených žen byly mnohem lépe vyvinuty druhotné pohlavní znaky. Naopak u mužů, kteří až na výjimky byli menšího vzrůstu s širšími boky než rameny, sekrece androgenů ještě nedosáhla svého vrcholu. To má za následek méně asertivní chování (LEBL, 1996). Skupina disponuje lokomočním aparátem specializovaným na bipedii, s možností zrychlení či výskoku (PŘÍHODA, 1977).

5.2 Třída jako subkultura

Výzkum byl zasazen do prostředí školní třídy. Třída si ve školním prostředí prostředí s jasně danými pravidly utváří pravidla vlastní. To z třídy dělá subkulturu v školském celku „kontrastní opoziční typ kultury, resp. subkultury vůči oficiálnímu typu kultury majoritní“ (VOŘÍŠKOVÁ, 2012. S. 37).

5.3 Představení zúčastněných zařízení

5.3.1 Základní škola Petřiny Sever

První pozorovaná skupina byla na fakultní škole s výtvarným zaměřením nacházející se na okraji Prahy. Třídní složení je ze čtyř ženských a devíti mužských jedinců. Třída je sloučená z tří pátých tříd. Lavice jsou po dvou místech, žáci si také mohou zasedací pořádek přizpůsobovat své potřebě, takže není stálý. Při pozorování se třída velmi často přesouvala do jiných učeben, v této souvislosti bylo složení zasedacího pořádku neustále měněno.

Habituace ze strany žáků proběhla ihned, to příkládám častým návštěvám odborníků v této třídě. V této skupině bylo stěžejních třináct subjektů, z toho byli tři sloučení v jeden (Trojice) v zájmu správné korelace výsledků. Ve třídě šlo pozorovat nepatrný morfologický rozdíl mezi pohlavími. Jediná odchylka byly subjekty Trojice, jež vzrůstem a vývojem sekundárních pohlavních znaků velice převyšoval zbytek třídy (ZŠ Petřiny [online]. 2014).

5.3.2 Základní a Mateřská škola Krásná lípa

Druhá pozorovaná skupina se nachází v děčínském okresu ve městě Krásná Lípa. Město má přibližně čtyři tisíce obyvatel.

Třídní složení je ze sedmi ženských a čtyř mužských jedinců. Více než polovina dětí je romské národnosti. Lavice jsou jednomístné, zasedací pořádek je určen třídním učitelem. Při průběhu pozorování třída setrvala stále v jedné učebně.

Habituace proběhla po třetí hodině. Žáci jsou zahrnuti jako jednotlivci. Velmi viditelný morfologický rozdíl mezi pohlavími (ZŠ Krásná Lípa [online]. 2014).

5.3.3 Základní škola Grafická

Třetí z pozorovaných škol, se nachází v centru Prahy. Třída se skládá převážně z dětí romské národnosti z toho dva jedinci ženského pohlaví opakující ročník. Také je přítomen jeden cizinec, který nemá rodilé znalosti českého jazyka. Zasedací pořádek je po jednom místě. Sestavení zasedacího pořádku je volné, avšak velice ovlivněné třídní hierarchií. Pozorování proběhlo v jedné učebně, ale kvůli nepříznivým okolnostem byla doba pozorování zkrácena.

Kompletní habituace proběhla druhý den po první hodině. Rozdíl v morfologii pohlaví je veliký (ZŠ Grafická [online]. 2014).

6 Praktická část

Praktická část práce, je zaměřena na porovnání výzkumných zařízení nejprve z hlediska agonistického, poté lokomočního a následně afilativního chování. V těchto třech směrech budeme školy porovnávat navzájem pomocí hypotéz. Další část bude věnována třídnímu uspořádání celkově. V poslední části, tedy diskusi, probereme typy rolí subjektů a jejich role v kolektivu. Všechny grafy budou doplňovány kazuistikami a vysvětlivkami. Zařízeními se budeme zabývat vždy ve stejném pořadí. Grafická základní Škola, Základní škola Krásná lípa, Základní škola Petřiny sever.

6.1 Metody výzkumu

Výzkumná metoda byla použita Ad libitum sampling, která se zaměřuje na určitý druh chování v neomezeném časovém intervalu. V mém výzkumu jsem se zaměřil na vztahy mezi pohlavími a na subkulturní vztahy spojené s celkovou hierarchií třídy jako celku. Zrealizováno bylo systematizované nezúčastněné, standardizované, zjevné pozorování. S jasně určenými jevy, skupinou, délkou trvání a záměrem. Cílová skupina subjektů byli žáci šestých tříd základních škol s náhodně vybraným zaměřením v určitých lokalitách. Skupina těchto žáků se vyznačuje počátečními fázemi pubertálního vývoje, díky čemuž je pozorovatel schopen srovnat diferenciaci pubertálních žen oproti mužům. Pozorování je nezúčastněné, tudíž pozorovatel svojí přítomností neovlivňuje chod událostí v uměle vytvořeném prostředí subkulturní skupiny subjektů (ALTMANN, 1977). K tomu je zapotřebí aby subjekty habituovali na přítomnost pozorovatele. K tomu došlo u všech pozorovaných tříd individuálně v širokém rozmezí. Pozorování je standardizováno pomocí předem sestaveného etogramu s kategoriemi skupin, doplněnými bližšími definicemi jednotlivých druhů chování. Toto pozorování je systematizované předem sestavenými hypotézami. Zjevnost pozorování definujeme přítomností výzkumníka v prostředí, kde jsou přítomné i subjekty (JEŘÁBEK, 2005; ALTMANN, 1977; FRANCK, 1996).

Pozorování proběhlo za souhlasu zúčastněných institucí v průběhu dvou až tří dnů, podle příhodnosti situace. Žáci jsou označeni přezdívkami, které znemožňují jakékoli spojení s pozorovanou osobou. Výsledky byly vyhotoveny pomocí specializovaného programu na hierarchii a její statistiku (GRIECO, 2003).

6.2 Etogram

Etogram je seznam typů chování s popisem jejich průběhu. Popisuje podobu chování a prostorové vztahy. Chování v etogramu lze dělit do dvou elementů. První jsou akce krátkodobé a dají se měřit v krátkých časových jednotkách. Toto chování se může opakovat v krátkých intervalech, což zapříčiňuje sít návazností akcí a reakcí. Druhým elementem jsou stavy neboli postoje. Ty jsou dlouhodobé a měří se v dlouhodobých časových intervalech. Patří sem zejména prvky statické lokomoce (VANČATOVÁ, 2009).

6.2.1 Agonistické chování

V mém výzkumu jsem se zaměřil na nejlépe pozorovatelné projevy s velkým důrazem na teritorialitu, poté na vokalizaci s doprovodnými gestikulacemi a mimikou subjektů. Agonistické chování bylo použito především při výzkumu dominačních a submisivních jevů, díky kterým jsem sestavoval následnou dominanční hierarchii. Agonistické chování bylo z části doplněno chováním lokomočním chováním.

Tabulka č. 1 Druh chování, typ, jméno, popis

Agonistické chování	Dominantní	Hrozba	Vyjádření svého postoje či nesouhlasu nebo obrana. Obvykle vyjádřena výhrušnými gesty rukou, obličejem, postojem nebo mluveným slovem.
		Útok	Rychlá demonstrace síly se záměrem zastrašit nebo vyprovokovat protivníka.
		Útok s úmyslem ublížení	Čin, jehož záměrem je způsobit protivníkovy újmu.
		Vokální	Okřiknutí, které má úmysl v zastrašení, vyvolání konfliktu nebo zastavení probíhající situace.
		Pronásledování	Záměrně sledováno oponenta, může probíhat lokomočně nebo pouze pohledem.
		Vyhnání	Přinucení oponenta opustit místo, kde se právě nachází, aktivitu či skupinu.
	Submisivní	Vyhýbání mimické	Uhýbání pohledu, když hovoří tak kouká do očí jen letmo.
		Vyhýbání	Vyhýbání se společnosti určitého jedince nebo určité situace.
		Vokální	„fňuknutí“ či skřek, který má zabránit pokračování činnosti nebo přivolat pomoc.

6.2.2 Lokomoční chování

V mém pozorování jsem kladl důraz na lokomoční specifika v submisivně dominantním kontextu. Obzvláště při zaujímání výhodných pozic při činnostech, narušování osobního prostoru ostatním subjektům, případně i úniku spojeným s pronásledováním. Ve vyhodnocovacích částech výzkumu, jsem lokomoční chování propojoval s chováním agonistickým, vzhledem k složitosti jevů a jejich kontextu. Výsledky byly použity zejména k určení skupinové dominantní hierarchie či hierarchicky nejslabších jedinců.

Tabulka č. 2 Druh chování, typ, jméno, popis

Lokomoční chování s prvky submise a dominance	Statické	Sezení na svém prostoru	Torzo těla směřuje obvykle vertikálně a není v kontaktu s podlahou, váha těla spočívá zejména na hýždích.
		Stání na svém prostoru	Dolní končetiny jsou natažené, v kontaktu s podlahou a nesou váhu celého těla.
		Uvolnění svého prostoru při jiného jedince	Každý ve škoře má svůj vymezený prostor, někdo dominantnější ho však může použít
		Sezení na cizím prostoru	Dominantní jedinec může využívat i prostor ostatních.
		Stání na výhodném místě při aktivitě	Dolní končetiny jsou natažené, v kontaktu s podlahou a nesou váhu celého těla, poloha je udělaná tak, že dovoluje být ve středu dění, informačním středu nebo nejvýhodnější sdělovací pozici
		Stání při konfliktu	Vhodnější pozice pro útok, znázorňuje nadřazenost a sílu oproti sedícímu
	Dynamické	Chůze	Přesun z místa na místo, jedna končetina je vždy v kontaktu s podloží
		Běh	Rychlý přesun z místa na místo ani jedna končetina při něm nemusí být v kontaktu s podloží.
		Pronásledování (chůzí či během) (agonistické chování)	V rámci aktivity, či konfliktu. Platí pravidlo, že „dravec pronásleduje kořist“
		Unik	Jedinec uniká při pronásledování.

6.2.3 Sociální chování

Velký vliv na pozorování mělo navazování kontaktu, vzájemné dvoření, v neposlední řadě i grooming. Afilativní chování jsem ve výzkumu použil zejména k mapování skupin a k určení systému hierarchie.

Tabulka č. 3 Druh chování, typ, jméno, popis

Afiliativní chování	Protekční a socio.-sexuální	Dvoření	Pokus o navázání bližšího kontaktu s opačným pohlavím, za pomoci nenásilných nebo donucovacích prostředků.
		Demonstrace sekundárních a terciárních pohlavních znaků	Ukazování svalů, vychloubání se vlastnictvím v podobě telefonů a oblečení, případně prezentace skrytých genitálií
		Utěšování	Postkonfliktní chování, při němž oběť konfliktu či jedinec, který neobstál při konfrontaci, vyhledává přítomnost jiného jedince (často vysoce postaveného) a snaží se s ním navázat pozitivní sociální kontakt
		Usmiřování	Postkonfliktní chování sloužící k obnově vztahů.
		Ochranářské	Bránění slabšího jedince před hrozbou, která může být jak v podobě silnějšího jedince nebo hierarchicky výše postaveného.
		Povzbuzování	Fandění, chválení nebo motivování, může probíhat před v průběhu nebo až po skončení aktivity.
	Ritualizované a herní	Výzva ke hře	Snaha pomocí gest, plánu, hlasu či spontánní situace zapojit ostatní jedince ke společné aktivitě.
		Zdravení	Ritualizované gesto při setkání či loučení jedinců, čím specifičtější je jeho podoba, tím bývají hlubší kontakty mezi jedinci.
		Grooming	Péče o vlasy, hlazení drbání, držení za ruku, úklid osobní prostor i věci náležících jinému jedinci.
		Hra	Nácvik běžných situací, soupeření, hra s předměty mezi jedinci.
		Kontaktní hra	Hra při níž dochází k nekonfliktnímu kontaktu mezi jedinci a mohou si v ní bezúhonně demonstrovat své dovednosti.

7 Výsledky výzkumu

Výsledky jsou zapsány do sociometrických tabulek. Subjekt v řádku představuje donora jevu, subjekt ve sloupci je akceptorem jevu. Vzniklé akce jsem zapisoval vždy s reakcí, případně při dalším pokračování reakcí reagujících na předchozí reakci. Reakce byly podle svého typu zapsány do sociometrických tabulek své kategorie stejným principem.

U každé instituce jsou vypsány subjekty dle příslušnosti k jejich pohlaví a odlišení na základě jejich etnických skupin.

8 Hypotézy

Hypotézy budou u každé zúčastněné instituce dokazovány zvlášť. V závěrečné a diskusní části práce budou poté výsledky okomentovány.

1. Nejdominantnější osoba ve skupinové hierarchii zkoumaných tříd je vždy ženského pohlaví.

Tuto hypotézu budu dokazovat pomocí součtu všech dominantních jevů lokomočního a agonistického chování. Následně budou výsledky vloženy do pavučinového grafu pro lepší přehlednost. Pro potvrzení se zaměřím na počet dominantních interakcí celkově, poté na jejich rozložení vůči ostatním subjektů. V poslední části vyhodnocování, budu zaměřen na počet dominantních interakcí vůči nejdominantnějším subjektům.

2. Třídní složením jsou formovány podle etnického původu.

Hypotézu budu potvrzovat sečtením interakcí sociálního chování neboli afilativního a ritualizovaného chování. Výsledky po sečtení budou vloženy do grafu pracujícího s procenty. Ten nám umožní lepší porovnání z hlediska statistiky ke každému subjektu zvlášť, také vyrovná nerovnoměrné čísla v interakci. Po těchto úpravách bude v procentech patrné, u každého subjektu zvlášť kolik interakcí má s jakou etnickou skupinou.

U každé třídy mám stanovený subjektivní předpoklad počtu skupina jejich složení. Pro hypotézu je důležité, že maximální hodnota 100% je dělena, podle počtu skupin. Například kdyby škola měla předpoklad dvou skupin, je minimální počet procent pro subjekt tak aby byl zařazen do skupiny svého etnika, 50%.

Výsledek, pro zařazení subjektu do skupiny bude statisticky významný, dosáhne-li procentuální hladiny. Procentuální hladina bude třídě stanovena.

3. Odpovědi na dominantní interakce jsou převážně submisivního charakteru.

Tuto hypotézu budu potvrzovat vložím agonistických a lokomočních dominantních interakcí do statistického programu (MatMan1.1). Z výsledků použiji procento jednosměrných a dvousměrných vztahů. Poté spojím s dominantními interakcemi i submisivní. Následně procentuální výsledky porovnám.

Pokud neznámé vztahy klesnou alespoň o 50% a dvousměrné vztahy se minimálně o 50% zvýší, znamená to, že většina dominantních reakcí je oplácena reakcí submisivní.

4. Ve třídách je přítomen subjekt fungující jako „meziskupinová spojka“.

Tato hypotéza bude potvrzována součtem interakcí sociálního chování, které je spjaté s komunikačními aktivitami mezi jednotlivci. Pro potvrzení hypotézy, bude celkový součet jevů vydělen počtem třídních skupin. Poté bude výsledek znovu vydělen stejnou hodnotou počtu třídních skupin. Konečné číslo, bude průměrný počet interakcí pro jednotlivce. Pro potvrzení hypotézy musí být průměrný počet interakcí pro jednotlivce překročen. Také, výsledné interakce subjektu musí být rovnoměrně rozloženy do všech skupin s tím, že žádná skupina nesmí být vynechána.

9 Základní škola Grafická

Subjekty mužského pohlaví: II, Sim, Uk, Číro,

Subjekty dámského pohlaví: Nik, Kabelka, And, Val, Brooklin, RB, Ž

Etnická příslušnost č. 1 - Uk, Číro, And, Val

Etnická příslušnost č. 2 - II, Sim, Kabelka, Brooklin, RB, Ž, Nik

9.1 Lokomoční submisivní

Tento typ chování měl výskyt především u skupinových jevů, kdy submisivnější subjekty byly oproti ostatním v nevýhodné pozici. Další pozorované jevy v tomto pojetí byly spíše v kontextu vyhýbaní až úplné sublimace ze strany submisivnějších subjektů vůči dominantnějším. V nejmenším množství byl výskyt v oblasti uvolňování prostoru pro hierarchicky dominantnější jedince.

Tabulka č. 4 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	Ž	RB	II	Sim	Brooklin	Uk	Číro	Val	And	Kabelka	Nik	Total
Ž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
II	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sim	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Brooklin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Číro	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Val	1	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	8
And	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Kabelka	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	4
Nik	2	2	1	1	2	0	0	1	1	2	0	12
Total	3	3	2	2	5	0	0	1	2	3	4	25

9.2 Lokomoční dominantní

Největší projevy kategorie byli výhradně v držení dominantních pozic. Minimální množství interakcí byly spjaty s pronásledováním.

Tabulka č. 5 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	Ž	RB	II	Sim	Brooklin	Uk	Číro	Val	And	Kabelka	Nik	Total
Ž	0	0	2	3	3	3	3	3	3	3	3	26
RB	0	0	2	3	3	3	3	3	3	3	3	26
II	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sim	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Brooklin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Číro	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Val	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
And	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kabelka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total	0	0	4	6	6	6	6	6	8	6	6	54

9.3 Agonistické submisivní

Agonistické submisivní projevy byly spíše mimického a postojového charakteru. Další významnou částí projevů bylo vyhýbání mnohdy i uniknutí situacím či dominantnějším osobám. V nejmenší míře se vyskytovala vokalizace.

Tabulka č. 6 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	Ž	RB	II	Sim	Brooklin	Uk	Číro	Val	And	Kabelka	Nik	Total
Ž	*	0	0	0	0	2	3	0	0	0	0	5
RB	3	*	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
II	1	1	*	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Sim	3	2	0	*	0	0	0	0	0	0	0	5
Brooklin	7	7	0	0	*	0	0	0	0	0	0	14
Uk	9	9	1	1	1	*	0	0	0	1	1	23
Číro	19	17	2	1	0	0	*	1	3	0	0	43
Val	6	6	0	0	0	0	0	*	2	0	0	14
And	8	8	0	0	0	0	0	0	*	0	0	16
Kabelka	8	8	0	0	0	0	0	0	0	*	0	16
Nik	7	7	0	0	0	0	0	0	0	0	*	14
Total	71	65	3	2	1	2	3	1	5	1	1	155

9.4 Agonistické dominantní

Pro jevy spojené s agonistickou dominancí byly nejvíce pozorovány vokalizační, gestikulační a někdy i mimické jevy. V menší míře se vyskytovaly jevy spojené s vyhnáním. Také byly zpozorovány situace s kontextem hrozby.

Tabulka č. 7 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	Ž	RB	II	Sim	Brooklin	Uk	Číro	Val	And	Kabelka	Nik	Total
Ž	*	8	4	6	7	12	32	6	5	6	6	92
RB	4	*	4	6	7	8	22	6	5	6	6	74
II	2	2	*	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Sim	0	0	0	*	0	0	1	0	0	0	0	1
Brooklin	0	0	0	0	*	0	0	0	0	0	0	0
Uk	0	0	0	0	0	*	0	0	0	0	0	0
Číro	0	0	0	0	0	0	*	0	0	0	0	0
Val	0	0	0	0	0	0	2	*	0	0	0	2
And	0	0	0	0	0	0	14	0	*	0	0	14
Kabelka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	*	0	0
Nik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	*	0
Total	6	10	8	12	14	20	71	12	10	12	12	187

9.5 Afilativní chování

Výskyt afilativních jevů byl značně vymezen na vzájemné působení uvnitř skupinek, nikoli mezi skupinami navzájem. Největší důraz byl kladen na chování spojené s povzbuzováním. Avšak v největší míře byly zaznamenány komunikační situace.

Tabulka č. 8 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	Ž	RB	II	Sim	Brooklin	Uk	Číro	Val	And	Kabelka	Nik	Total
Ž	*	9	3	3	3	1	1	1	6	3	3	33
RB	15	*	3	3	3	1	1	1	6	3	3	39
II	3	4	*	9	4	0	1	0	2	5	4	32
Sim	5	5	9	*	4	0	0	0	2	5	4	34
Brooklin	4	4	3	4	*	0	0	0	2	6	6	29
Uk	0	0	0	0	0	*	2	2	3	0	0	7
Číro	0	0	0	0	0	3	*	4	6	0	0	13
Val	2	2	0	0	0	3	4	*	5	0	0	16
And	15	15	0	0	0	3	4	4	*	0	0	41
Kabelka	4	4	3	4	6	0	0	0	0	*	6	27
Nik	4	4	3	4	6	0	0	0	0	6	*	27
Total	52	47	24	27	26	11	13	12	32	28	26	298

9.6 Ritualizované chování

Zde jsem nejvíce zpozoroval herní chování a následně grooming. Grooming měl ve většině případů hierarchický podtext, oproti tomu herní chování spíše upevňovalo dojem třídního složení.

Tabulka č. 9 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	Ž	RB	II	Sim	Brooklin	Uk	Číro	Val	And	Kabelka	Nik	Total
Ž	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
RB	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2
II	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	4
Sim	1	1	4	0	0	0	0	0	0	0	1	7
Brooklin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uk	0	0	0	0	0	0	4	4	4	0	0	12
Číro	0	0	0	0	0	4	0	5	6	0	0	15
Val	2	2	0	0	0	4	5	0	5	0	0	18
And	5	5	0	0	0	4	6	5	0	0	0	25
Kabelka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Nik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total	9	8	4	4	0	12	15	14	17	0	2	85

9.7 Třídní uskupení

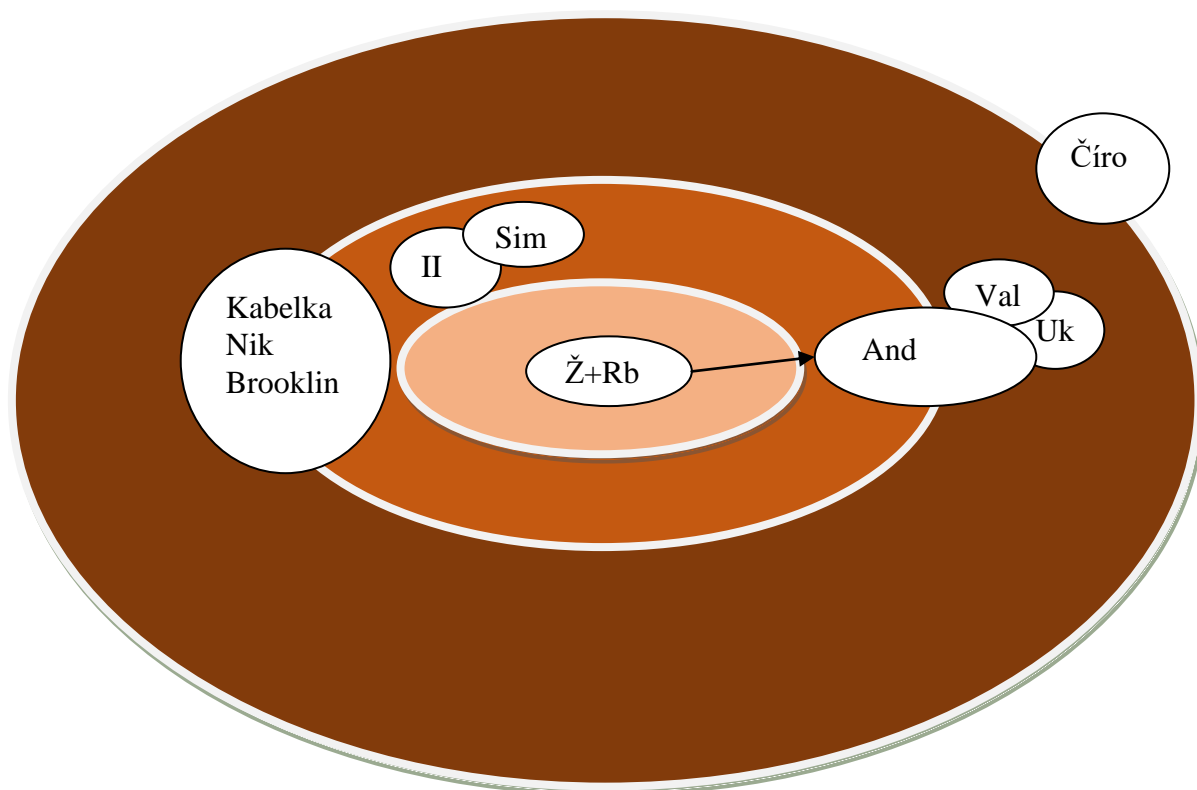
Uspořádání třídního uskupení do grafu č. 1 bylo sestavováno na základě vypořádaných dat a průběhu pozorování. Část vnitřního jádra bez výhrad patřil subjektům Ž a RB, s dominancí subjektu Ž. Tento předpoklad vychází z prvotního předpokladu, na základě jejich vzájemného chování, spojeného s chováním ostatních subjektů vůči nim. Celkové upevnění tohoto předpokladu se mi naskytlo při jedné konfrontaci, kterou subjekt Ž bezpodmínečně vyhrál. Tento předpoklad také doplňuji provedeným groomingem ze strany RB, či větší mírou submisivních projevů ze strany ostatních subjektů, k subjektu Ž. Dominance těchto dvou subjektů, by také mohla mít souvislost s jejich opakováním ročníku. Díky tomu mají oproti ostatním věkový náskok. Také je možné předpokládat jejich sekundární prostředek dominance v podobě starších spolužáků.

Sekundární pohlavní znaky u mužů byly téměř nezatelné, oproti ženám, které měly znaky vyvinuté zdatně. Vyjma subjektů And a Val, jejichž sekundární pohlavní znaky byly téměř nevyvinuté.

Velice zajímavá byla skutečnost, že ve třídě spolu komunikovala romská půlka na jedné straně a slovanská půlka na straně druhé. Jediný subjekt vychylující se z této skutečnosti byl And. Jeho funkce by byla obrazně řečeno spojka. Nutno doplnit rozsah této činnosti spojky, ta byla omezena pouze na subjekty jádra, se skupinou svého etnika. Na straně druhé dámské subjekty (Kabelka, Nik, Brooklyn) byly v přítomnosti jádra spíše v ústraní. Naopak mužské subjekty (II, Sim) se projevovaly velice často. Dokonce subjekt II jednou konfrontoval Rb, i když se jednalo o ojedinělý případ, bez odpovědi ze strany Rb. Tyto výše zmíněné jevy, spolu s údaji v tabulkách, zařazují subjekty II, Sim do vnějšího jádra hierarchie, kdežto subjekty kabelka, Brooklyn, nik, a And na rozmezí neutrální zóny a vnějšího jádra. Val, UK jsou součástí neutrální zóny. Jsou v kontaktu se subjektem Číro a And. Subjekt Číro je na rozmezí zóny vyloučení a neutrality. K tomuto zařazení Číra mě vedly z jedné strany výsledky a z druhé strany skutečnost jeho konfliktu s vnitřním jádrem. V této situaci byl svojí skupinou vyřazen. Subjekty z jeho skupiny dokonce lhali ve prospěch vnitřního jádra. Číra napadali, i když zapříčinění situace bylo z části též jejich zásluhou.

Graf č. 1 – struktura kolektivu

Vysvětlivky – vnitřní jádro (Ž+Rb), vnější jádro (And, Sim, II, atd), neutrální jádro – krajní (Val, Uk, atd.)

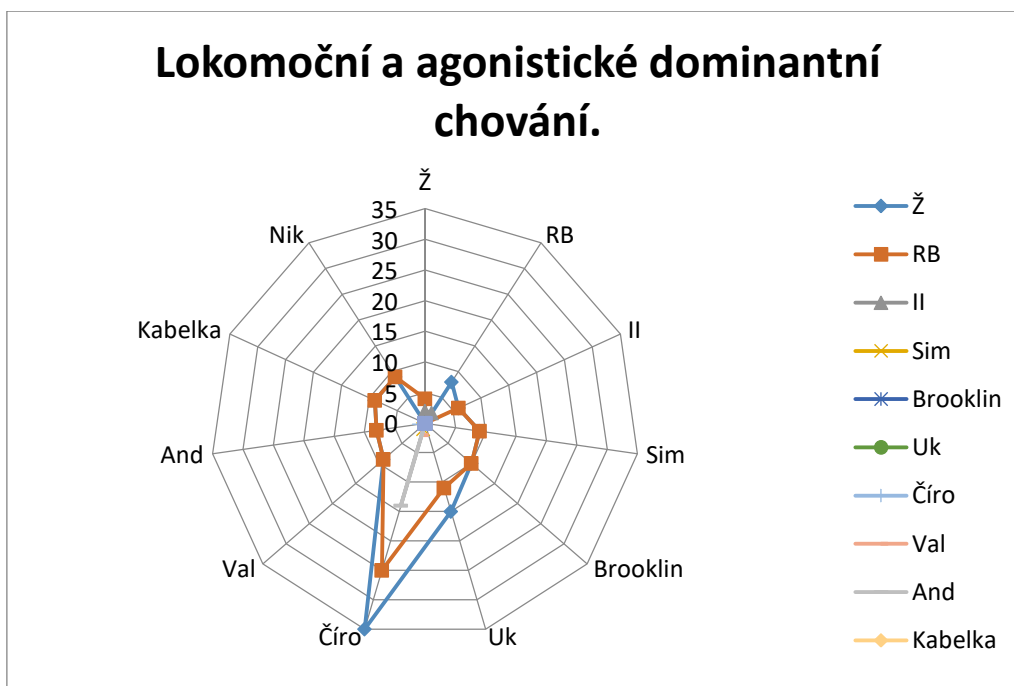

9.8 Zhodnocení hypotéz

1. Nejdominantnější osoba ve skupinové hierarchii zkoumaných tříd je vždy ženského pohlaví.

Tato hypotéza se potvrdila. V grafu č. 2 je možno vidět počet všech dominantních interakcí. Subjekty Ž (118 interakcí) a RB (110 interakcí). Oba subjekty jsou ženského pohlaví. Projevují jasnou dominanci vůči subjektům ostatním. Naopak dominantní chování mířeno na jejich osoby, bylo zaznamenáno pouze mezi nimi, s převahou subjektu Ž. Z toho vychází předpoklad, že subjekt je v hierarchii postaven nejvýše.

Graf č. 2 - sloupec- donor, kruh- akceptor

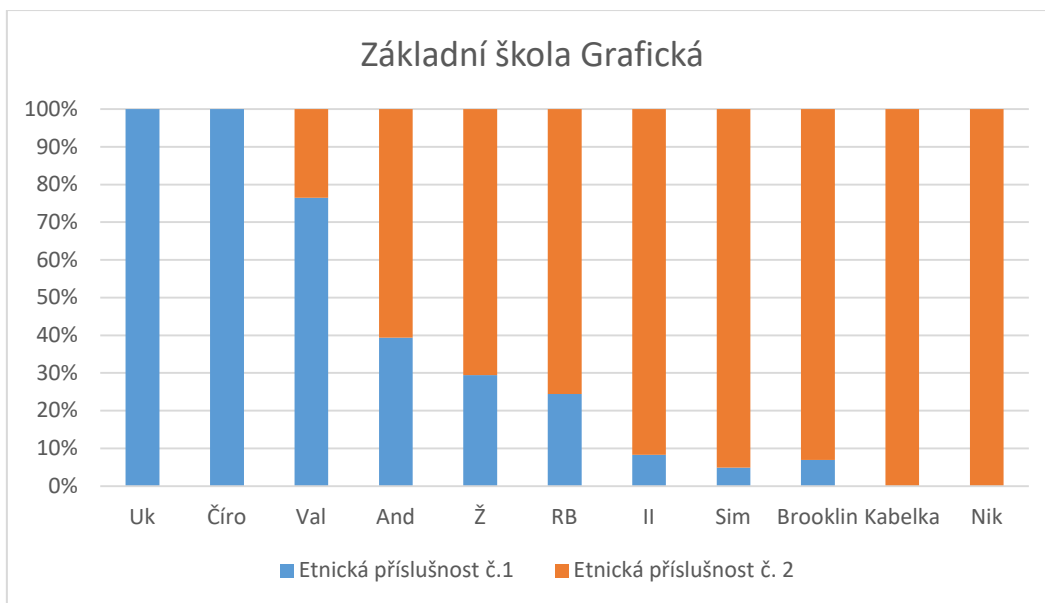
2. Ve třídách s různorodým složením jsou skupiny formovány podle etnického původu

Tato hypotéza se potvrdila. Pole grafu č. 3 je možné vidět, že subjekty stejného etnického původu spolu mají navzájem minimálně polovinu interakcí. Vzhledem k množství skupinek, které se rovná třem, je to statisticky významný údaj. Vyjimka je udělena subjektu And. Tento subjekt sice má množství interakcí i s ostatními skupinami, ale kontextuálně s ohledem na dění a zbylá data, patří pouze do jedné skupiny. Je třeba také zmínit věkovou odlišnost subjektů Ž a Rb, která může mít vliv na skutečnost oddělení se od svého etnika, s následujícím vytvořením své skupiny. Druhý vliv na tuto situaci je jejich nezpochybnitelné třídní vůdcovství.

Skupiny mají následující složení:

1. skupina- Ž, Rb- vůdčí ženská skupina stejného etnika
2. skupina- II, Sim- mužská skupina stejného etnika
3. skupina- Kabelka, Brooklin, Nik- ženská skupina stejného etnika
4. skupina- Val, Uk, Číro, And- smíšená skupina stejného etnika

Graf č. 3 - Subjekt- donor, etnická skupina- akceptor

3. Odpovědi na dominantní interakce jsou převážně submisivního charakteru.

Tato hypotéza byla potvrzena.

V tabulce č. 10 lze vidět neznámé vztahy s hodnotou 58,18%. A dvousměrné vztahy s hodnotou pouhých 7,27%. Oproti tomu v tabulce č. 11 je neznámých vztahů 27,27% a dvousměrných 45,45%. To vypovídá, že po přidání submisivních interakcí do grafu se odpověď na dominantní interakce mnohonásobně zvýšila. Lze tedy o této třídě tvrdit, že na dominantní akce je ve většině případů submisivní reakce či, vůbec žádná.

Tabulka č. 10 - dominantní interakce

Číslo a % neznámých vztahů	32	58,18 %
Číslo a % jednosměrných vztahů	19	34,55 %
Číslo a % dvousměrných vztahů	4	7,27 %
Celkový počet vztahů	55	100%

Tabulka č. 11 - submisivní interakce

Číslo a % neznámých vztahů	15	27,27 %
Číslo a % jednosměrných vztahů	15	27,27 %
Číslo a % dvousměrných vztahů	25	45,45 %
Celkový počet vztahů	55	100%

4. Třída má subjekt, jenž je v kontaktu se všemi skupinkami

Tato hypotéza byla potvrzena.

Specifikum této třídy je výskyt dvou propojujících elementů, kteří jsou zároveň vůdčími subjekty. Jsou jimi subjekty Ž a Rb.

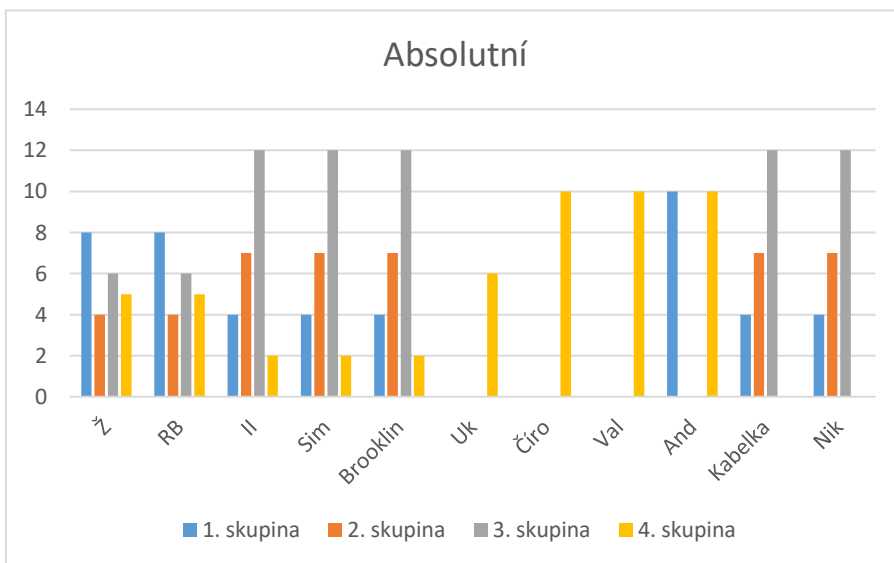
Graf č. 4 ukazuje počet interakcí každého subjektu s třídními skupinami. Graf č. 5 nám upřesňuje celkové množství interakcí rozložené v procentech mezi všechny skupiny.

Celkový počet interakcí byl 213, z toho pro každou skupinu připadá 53. Z tohoto vyplývá minimální rozsah 13-ti aktivit rozložených do všech skupin. V této třídě byly aktivními subjekty II a Brooklin, ale jejich aktivity nebyly dostatečně rovnoměrně rozložené mezi ostatní subjekty.

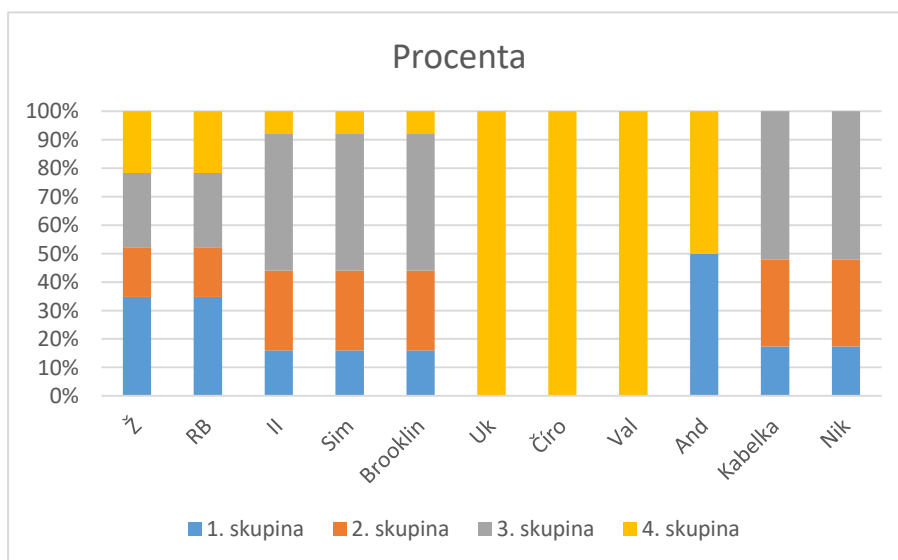
Na základě těchto výsledků soudím, že propojujícími třídními elementy jsou Ž a RB, kteří jsou zároveň vůdci.

1. skupina- Ž, Rb
2. skupina- II, Sim
3. skupina- Kabelka, Brooklin, Nik
4. skupina- Val, Uk, Číro, And

Graf č. 4 Subjekt donor, skupina akceptor

Graf č. 5 Subjekt donor, skupina akcepto

10 Základní škola Krásná Lípa

Subjekty mužského pohlaví: Rt, Prcek, Brýle, Vlasáč

Subjekty dámského pohlaví: V, S, Límec, Proužky, U, H, Z

Etnická příslušnost č. 1- S, Rt, Prcek, Brýle, Vlasáč

Etnická příslušnost č. 2- V, S, Límec, Proužky, Z

10.1 Lokomoční submisivní

Hlavní aspekt lokomoční submisivní aktivity byl zpozorován v uvolňování prostoru ve prospěch dominantě výše postavených jedinců. V druhé řadě, byly pozorovány polohy s méně výhodnou pozicí nebo kontextuálně nevýhodné.

Tabulka č. 12 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	V	S	Límec	Proužky	Z	Rt	Prcek	U	Brýle	H	Vlasáč	Total
V	*	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
S	6	*	0	0	0	0	1	0	0	4	0	11
Límec	1	0	*	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Proužky	3	0	0	*	0	0	0	0	0	0	0	3
Z	2	0	0	0	*	0	0	0	0	0	0	2
Rt	0	0	0	0	0	*	1	0	0	0	0	1
Prcek	0	1	0	0	0	0	*	0	0	0	0	1
U	1	0	0	0	0	0	0	*	0	0	0	1
Brýle	0	0	0	0	0	0	1	0	*	0	1	2
H	3	0	0	1	0	0	0	0	0	*	0	4
Vlasáč	1	0	0	0	2	0	2	0	0	0	*	5
Total	17	1	0	2	2	0	5	0	0	4	1	32

10.2 Lokomoční dominantní

Nejvíce pozorovaný aspekt projevů lokomočního chování, spojeného s dominancí bylo především zaujímání výhodnějších pozic při aktivitách. V menší míře bylo pozorováno pronásledování.

Tabulka č. 13 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	V	S	Límec	Proužky	Z	Rt	Prcek	U	Brýle	H	Vlasáč	Total
V	*	3	1	1	2	0	0	1	0	3	2	13
S	0	*	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Límec	0	0	*	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Proužky	0	0	0	*	0	0	0	0	0	0	0	0
Z	0	0	0	0	*	0	0	0	0	0	1	1
Rt	0	0	0	0	0	*	0	0	0	0	0	0
Prcek	0	1	0	0	0	1	*	0	1	0	1	4
U	0	0	0	0	0	0	0	*	0	0	0	0
Brýle	0	0	0	0	0	0	0	0	*	0	1	1
H	0	0	0	0	0	0	0	0	0	*	0	0
Vlasáč	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	*	2
Total	0	5	1	1	2	1	1	1	2	3	5	22

10.3 Agonistické submisivní

Nejpozorovanějším jevem této kategorie bylo sublimování, až vyhýbaní se, jako reakce na vzniklé situace. Druhými, méně výraznými projevy, byly gestikulační a mimické jevy, doprovázené submisivní vokalizací.

Tabulka č. 14 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	V	S	Límec	Proužky	Z	Rt	Prcek	U	Brýle	H	Vlasáč	Total
V	*	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
S	5	*	0	0	2	0	0	0	0	0	1	8
Límec	5	0	*	1	0	0	0	0	0	0	0	6
Proužky	5	0	0	*	0	0	0	0	0	0	0	5
Z	2	0	0	0	*	0	0	0	0	0	0	2
Rt	9	6	7	7	7	*	2	2	2	5	2	49
Prcek	7	1	4	4	4	0	*	0	0	4	1	25
U	2	0	0	0	3	0	0	*	0	0	0	5
Brýle	6	1	3	3	3	0	0	0	*	4	0	20
H	4	0	0	0	0	0	0	0	0	*	0	4
Vlasáč	8	2	3	3	3	1	4	0	1	3	*	28
Total	53	10	17	18	22	1	6	2	3	16	4	152

10.4 Agonistické Dominantní

Nejčastějším vypořádaným jevem se stala vokalizace. Jednalo se o jev převážně mířený k více subjektům současně. Velice často se taky projevovalo záměrné vyhýbaní,

většinou spojené s gestikulacemi. V menší míře jsem zpozoroval i projevy hrozby. V jedné situaci hrozba vyústila v útok s úmyslem ublížení.

Tabulka č. 15 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	V	S	Límec	Proužky	Z	Rt	Prcek	U	Brýle	H	Vlasáč	Total
V	*	10	10	7	5	6	5	4	5	7	5	64
S	0	*	0	0	3	1	0	0	0	0	0	4
Límec	0	0	*	2	0	1	0	0	0	0	0	3
Proužky	0	0	2	*	1	1	0	0	0	0	0	4
Z	0	6	0	1	*	1	0	5	0	0	0	13
Rt	0	0	0	0	0	*	0	0	0	0	0	0
Prcek	0	0	0	0	0	1	*	0	0	0	4	5
U	0	0	0	0	0	1	0	*	0	0	0	1
Brýle	0	0	0	0	0	1	0	0	*	0	0	1
H	0	1	0	0	0	1	0	0	0	*	0	2
Vlasáč	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	*	2
Total	0	18	12	10	9	15	5	9	5	7	9	99

10.5 Afilativní chování

Nejčastěji jsem vyzpozoroval chování spojené s vzájemnou komunikací. Také se vyskytovala vzájemná sublimace přítomných skupin mezi sebou. V nejmenší míře bylo možné pozorovat typy protekčního chování.

Tabulka č. 16 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	V	S	Límec	Proužky	Z	Rt	Prcek	U	Brýle	H	Vlasáč	Total
V	*	3	9	8	5	1	3	5	1	9	1	45
S	7	*	0	0	1	1	7	1	3	0	4	24
Límec	12	0	*	3	5	0	2	3	0	5	0	30
Proužky	14	0	4	*	4	0	0	4	0	5	0	31
Z	9	2	5	4	*	0	0	4	0	5	0	29
Rt	0	3	0	0	1	*	3	0	2	0	2	11
Prcek	2	15	2	0	1	3	*	0	5	0	8	36
U	8	1	4	4	4	0	0	*	0	4	1	26
Brýle	0	7	0	0	1	3	5	0	*	0	8	24
H	15	0	5	5	5	0	0	4	0	*	0	34
Vlasáč	0	8	0	0	1	3	8	1	8	0	*	29
Total	67	39	29	24	28	11	28	22	19	28	24	319

10.6 Ritualizované chování

Herní chování převládalo nad groomingem. Všechny jevy herního a ritualizovaného chování byly převážně vnitroskupinové.

Tabulka č. 17 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	V	S	Límec	Proužky	Z	Rt	Prcek	U	Brýle	H	Vlasáč	Total
V	*	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	12
S	1	*	0	0	0	0	4	0	0	0	2	7
Límec	2	0	*	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Proužky	4	0	0	*	0	0	0	0	0	7	0	11
Z	1	1	0	0	*	0	0	0	0	1	0	3
Rt	0	0	0	0	0	*	0	0	0	0	0	0
Prcek	0	4	0	0	0	0	*	0	0	0	7	11
U	1	1	2	2	2	0	0	*	0	2	1	11
Brýle	0	0	0	0	0	0	0	0	*	0	2	2
H	0	0	0	7	0	0	0	0	0	*	0	7
Vlasáč	0	1	0	0	0	0	4	1	2	0	*	8
Total	9	8	3	12	3	1	9	2	3	11	13	74

10.7 Přehled třídní struktury vytvořený na základě výsledků z pozorování.

Přehled třídní struktury vytvořený na základě výsledků z pozorování je znázorněn v kruhovém grafu č. 6. Graf je vytvořený na základě vypořádaných dat spojených se třídním děním. Třída působila velice organizovaně. Z pohledu pozorovatele budila dojem, jakoby každý měl své místo v hierarchii, které bylo vzájemně respektováno. Muži neměli téměř vyvinuté sekundární pohlavní znaky. Ženské subjekty měly sekundární pohlavní znaky vyvinuté podstatně více, kromě subjektů Z, S a U.

Nejdominantnější ve třídě byl, bezpochyby subjekt V. O tomto faktu svědčí i množství dominantních interakcí, které byly jak z aktivních situací jako například vokalizačních, tak i ze situací pasivních. V pasivních situacích bylo zřetelně vidět, záměrné vyhýbání se subjektu V ze strany jiných, například Rt a Brýle. Na základě těchto skutečností je subjektu V přiřazena část vnitřního jádra.

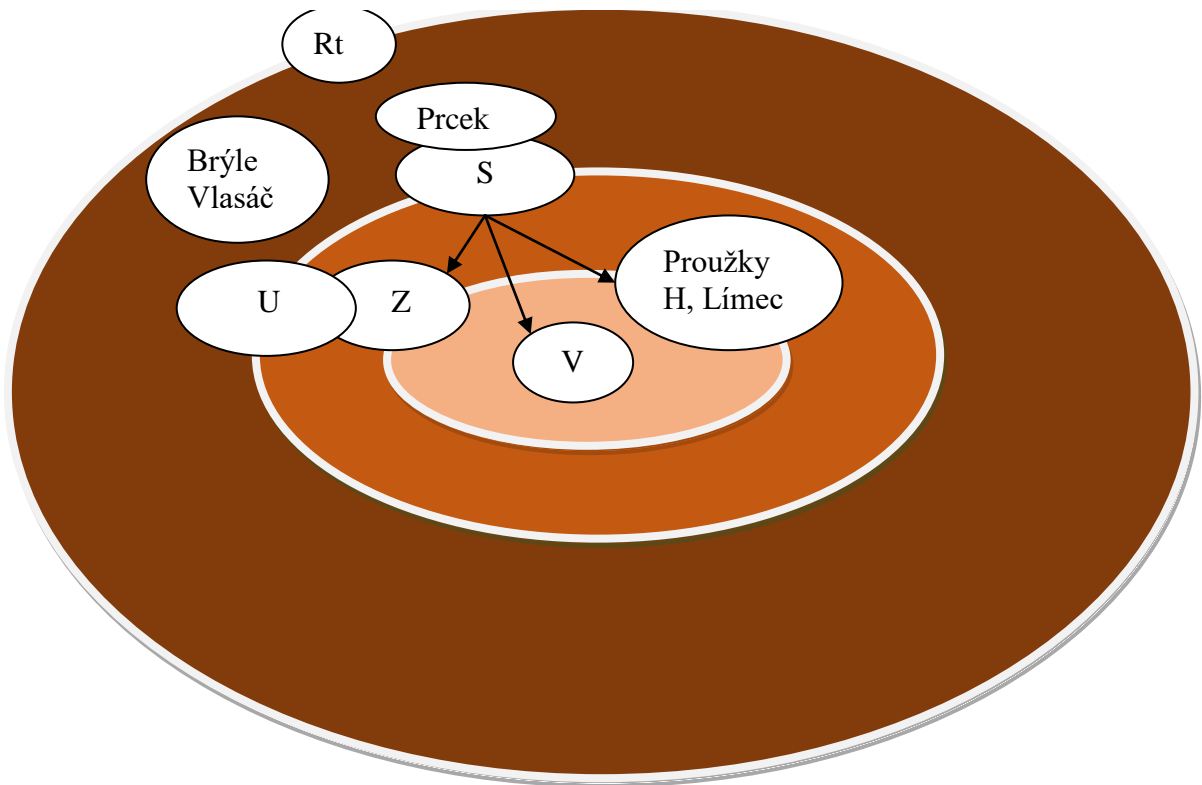
Subjekty H, Límec a Proužky (dále už jen Hlp) tvořily skupinu, upevňující pozici subjektu V. Většinu času trávily společně se subjektem V jako skupina. Zajímavé byly momenty, kdy subjekty označené Hlp hrály nějakou hru a snažily se do ní subjekt V zapojit. Nejčastěji to byla hra na honěnou. Přitom subjekt V byl zapojen tak, že když měl „babu“

chodily k němu na tak výhodné pozice, aby měl téměř jistou šanci jí předat. Když „babu“ neměl subjekt V, tak byl až na poslední možnosti mezi vyhledávanými cíly. Také kontaktní hry probíhaly v přítomnosti subjektu V. Kontaktní herní interakce, byly iniciovány vesměs všemi subjekty třídy. Ke skupince Phl měl blízko subjekt Z, respektive patřil do stejné skupiny spíše okrajově, zato měl velice blízko subjektu V.

Subjekt U byl vesměs neutrálního chování. Většina jeho interakcí s kontextem šla skrze subjekt Z. Proto, byla subjektům udělena část vnějšího jádra s možným zásahem do zóny neutrality či vnitřního jádra.

Velmi zajímavé interakce měl subjekt S. Ten vesměs působil jako propojení mužské části třídy, s částí dámskou, která měla vedoucí pozici. Subjekt Prcek byl velice často v kontaktu se subjektem S. Tuto skutečnost by bylo možné, nazvat náklonností. Avšak ani jeden z těchto dvou subjektů, mimo spojení s řídicí skupinou, neměl na dění ve třídě značný vliv. Z tohoto důvodu jim byla přidělena neutrální část, s menším zásahem do vnějšího jádra. Subjekty Brýle a Vlasáč byly většinu času zaneprázdněny svými aktivitami a vzájemně se s řídicími subjekty sublimovali. Také do jejich skupiny hodně zasahovaly subjekty Rt a Prcek. Prcek byl všeobecně společensky dobře přijímán, kdežto Rt byl spíše vypouštěn, obzvláště ze strany dámského pohlaví. Skutečnost nadvlády dámských subjektů, kterou jsme potvrzovali v první hypotéze, řadí subjekt Rt na okraj neutrální zóny, spolu s částí v zóně vyloučení.

Graf č. 6
Vysvětlivky – vnitřní jádro, vnější jádro, neutrální jádro – krajní

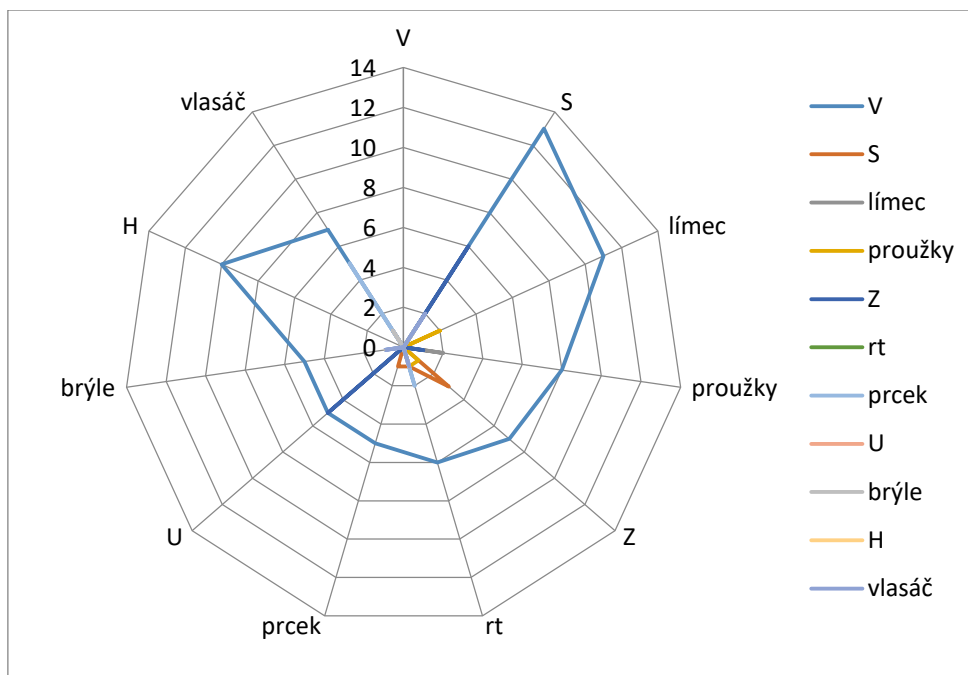

10.8 Zhodnocení hypotéz

1. Nejdominantnější osoba ve skupinové hierarchii zkoumaných tříd je vždy ženského pohlaví.

Tato hypotéza se potvrdila. Podle grafu č. 7, vytvořeného na základě četností chování s dominantním charakterem. Subjekt V.(77 interakcí), který je dámského pohlaví, svými interakcemi k ostatním subjektům jasně převyšuje míru interakcí ostatních. Oproti tomu u subjektu V. Interakce s dominantním charakterem nebyly zpozorovány žádné.

Graf č. 7 Sloupec- Donor, kruh- akceptor

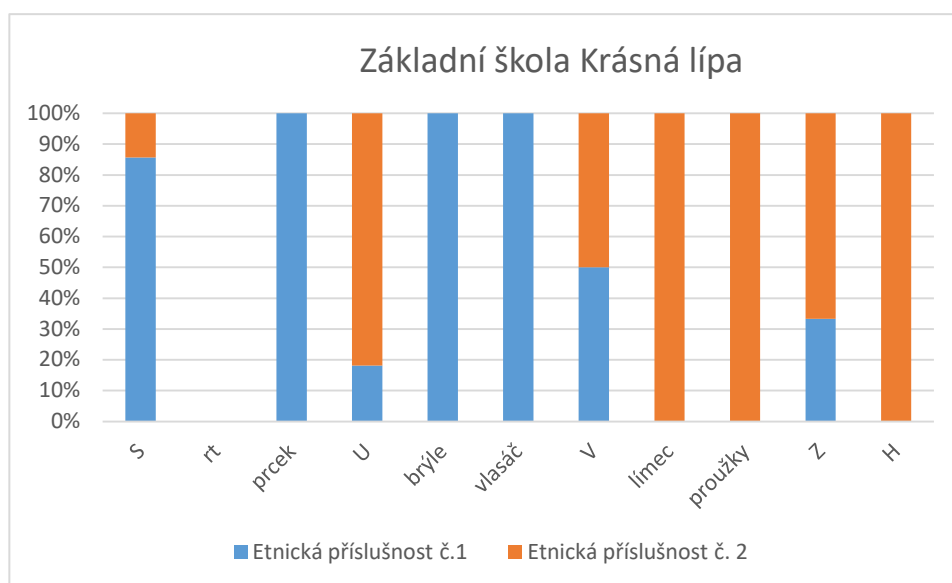

2. Ve třídách s různorodým složením jsou skupiny formovány podle etnického původu

Tato hypotéza se nepotvrdila. Na grafu č. 8 je možné pozorovat procentuelní četnost interakcí. Po sečtení procent vzájemných interakcí mezi jednotlivými subjekty stejných etnických skupin, by nám mělo vyjít více než 60%. Tuto procentuální hranici však třída nepřekročila. Jelikož, subjekt U náleží do jiné etnické skupiny, než s kterou má nejvíce procent interakcí.

- 1.skupina- Vlasáč, Brýle, Prcek, Rt, S,
2. skupina- V, S , U, Límec, Proužky, Z

Graf č. 8 Subjekt- donor, etnická skupina- akceptor

1. Odpovědi na dominantní interakce jsou převážně submisivního charakteru

Tato hypotéza se potvrdila. V tabulce č. 18 je možné vidět neznámé interakce o hodnotě 45,45% a dvousměrné o hodnotě 9,09%. V tabulce č. 19 klesly neznámé vztahy na 21,82%, přitom dvousměrné vztahy se zvýšily na 54,55%.

Z těchto výsledků lze usuzovat, že na většinu dominantních akcí je submisivní odpověď.

Tabulka č. 18 dominantní interakce

Číslo a % neznámých vztahů	25	45,45%
Číslo a % jednosměrných vztahů	25	45,45%
Číslo a % dvousměrných vztahů	5	9,09%
Celkový počet vztahů	55	100%

Tabulka č. 19 dominantní a submisivní interakce

Číslo a % neznámých vztahů	12	21,82%
Číslo a % jednosměrných vztahů	13	23,64%
Číslo a % dvousměrných vztahů	30	54,55%
Celkový počet vztahů	55	100%

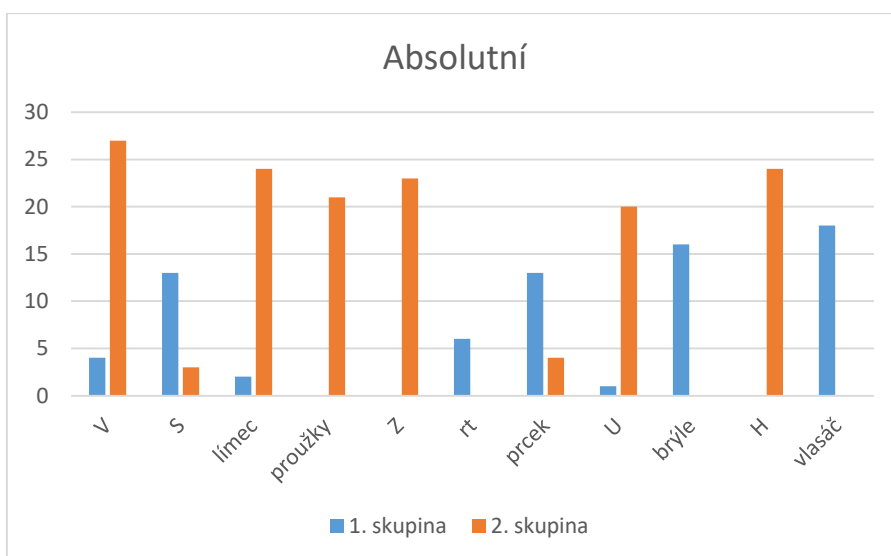
2. Třída má subjekt, jenž je v kontaktu se všemi skupinkami

Tato hypotéza nebyla potvrzena

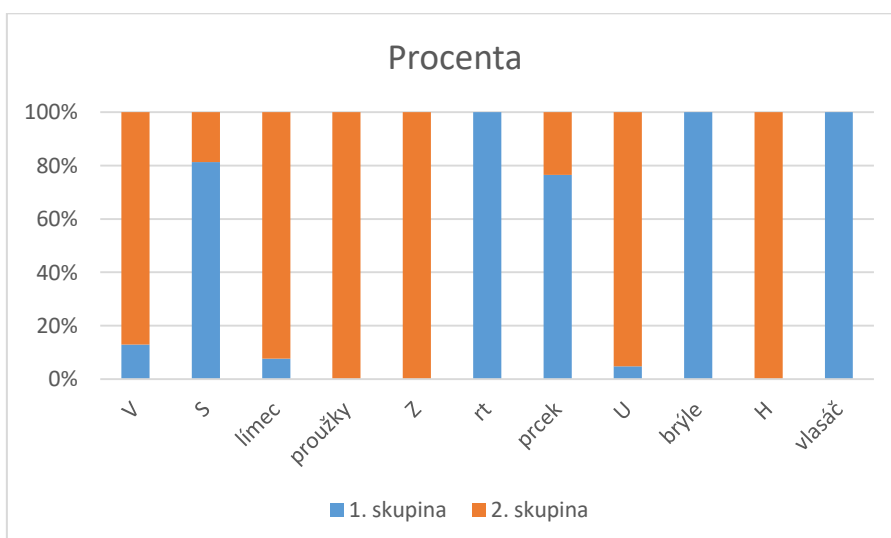
Žádný ze subjektů nedosahoval požadované hranice rovnoměrnosti rozložených interakcí mezi skupiny. Toto lze vidět v grafech č. 9 a 10. Nejblíže pozitivnímu výsledku byly subjekty S a V. Bohužel interakce s opačnou skupinou byly pouze vzájemné, mezi těmito dvěma subjekty.

1. skupina- Vlasáč, Brýle, Prcek, Rt, S,
2. skupina- V, S, U, Límec, Proužky, Z, H

Graf č. 9 Subjekt- donor, skupina- akceptor

Graf č. 10 - Subjekt- donor, skupina- akceptor

11 Základní škola Petřiny Sever

Subjekty mužského pohlaví: Fa, Afro, Prcek, Ušoun, T, Číro, Ofinka V, To, Pe

Subjekty dámského pohlaví: Rovnátka, Trojice, Myška, Li

Etnická příslušnost č. 1- Fa, Rovnátká, Trojice, Prcek, Ušoun, T, Pe, Myška, Číro, Ofinka V, Li, To

Etnická příslušnost č. 2- Afro

11.1 Lokomoční submisivní

Nejvíce projevované chování submisivní lokomoce bylo držení nevýhodných pozic. V malé míře se vyskytovalo uvolnění prostoru pro dominantnější subjekty.

Tabulka č. 20 - Řádek – donor, sloupec – akceptor

	f a	Rovnátk a	Trojic e	Afr o	Prce k	Ušou n	T	P e	Myšk a	Čír o	Ofink a V	L i	T o	Tota l
Fa	0	0	3	0	1	1	4	1	0	1	1	0	1	13
Rovnátk a	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Trojice	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	3
Afro	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	4
Prcek	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Ušoun	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
T	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Pe	2	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	4
Myška	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	3
Číro	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ofinka V	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Li	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
To	5	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	7
Total	9	3	15	2	1	1	5	1	2	3	2	2	1	47

11.2 Lokomoční dominantní

Nejvíce zaznamenaných projevů v této kategorii patří k chování označenému dominantnímu držení výhodných pozic. V minimální míře jsem zaznamenal chování spojené s pronásledováním.

Tabulka č. 21 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	Fa	Rovnátká	Trojice	Afro	Prcek	Ušoun	T	Pe	Myška	Číro	Ofinka V	Li	To	Total
Fa	0	1	1	3	3	3	3	4	1	2	4	1	6	32
Rovnátká	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Trojice	3	2	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15
Afro	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	3
Prcek	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ušoun	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T	3	0	1	2	2	2	0	2	0	1	1	1	1	16
Pe	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	3
Myška	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Číro	1	0	0	0	1	0	1	1	2	0	0	0	0	6
Ofinka V	5	0	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	9
Li	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
To	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Total	17	3	6	10	8	8	8	9	4	5	6	3	8	95

11.3 Agonistické submisivní

Projevy chování této kategorie, měly podobu především vyhýbání se interakcím zprostředkovaných dominantními jedinci nebo jejich společnosti. To bylo doprovázeno mimikou a gesty. V malé míře se projevila vokalizace spolu s únikem.

Tabulka č. 22 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	Fa	Rovnátká	Trojice	Afro	Prcek	Ušoun	T	Pe	Myška	Číro	Ofinka V	Li	To	Total
Fa	0	0	3	2	0	0	1	0	0	1	0	0	0	7
Rovnátká	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Trojice	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Afro	3	1	5	0	2	2	3	2	1	2	3	1	3	28
Prcek	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Ušoun	1	1	4	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	15
T	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Pe	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Myška	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Číro	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Ofinka V	3	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
Li	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
To	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Total	11	2	40	3	3	2	5	3	2	4	4	2	4	85

11.4 Agonistické dominantní

Nejvíce pozorovaný jev této kategorie, byl vokalizační. Další významné chování v této kategorii, bylo vyhýbání se mezi subjekty navzájem. To probíhalo v určitém kontextu, který měl známky dominance. Nepatrně jsem zaznamenal pronásledování a také dominantní gestikulace.

Tabulka č. 23 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	Fa	Rovnátká	Trojice	Afro	Prcek	Ušoun	T	Pe	Myška	Číro	Ofinka V	Li	To	Total
Fa	0	0	0	0	2	2	1	2	0	1	4	0	3	15
Rovnátká	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	3
Trojice	8	7	0	6	6	7	6	6	7	6	6	7	6	78
Afro	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	4
Prcek	2	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	4
Ušoun	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	2
T	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Pe	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	4
Myška	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	3
Číro	1	0	0	1	0	2	1	1	0	0	1	0	0	7
Ofinka V	2	1	0	1	3	2	1	2	1	2	0	1	1	17
Li	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	3
To	1	0	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0	4
Total	17	10	0	8	11	21	9	18	10	10	12	10	10	146

11.5 Afilativní chování

Největší výskyt chování této kategorie jsem zaznamenal při situacích spojených s aktivitami na mobilních telefonech. Jednalo se především o jevy jako povzbuzování, či obdivování. Velké množství výskytu měla také sublimace mezi skupinkami navzájem. Ve velké míře byla vysledována také komunikace. Protektivní chování mělo minimální výskyt.

Tabulka č. 24 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	Fa	Rovnátká	Trojice	Afro	Prcek	Ušoun	T	pe	Myška	Číro	Ofinka V	Li	To	Total
Fa	0	12	3	3	6	4	6	9	1	6	18	1	18	87
Rovnátká	1	0	15	8	3	0	2	1	9	0	0	11	0	50
Trojice	0	13	0	0	0	0	2	0	3	0	0	3	0	21
Afro	3	14	0	0	2	1	3	3	3	1	4	5	5	44
Prcek	6	3	0	2	0	2	3	6	1	2	10	1	8	44
Ušoun	4	0	0	1	1	0	2	4	0	1	5	0	5	23
T	6	1	2	1	0	1	0	8	0	5	8	0	8	40
pe	6	2	0	1	1	1	7	0	2	3	6	2	8	39
Myška	0	12	5	2	1	0	0	1	0	0	0	5	0	26
Číro	5	0	0	1	1	1	6	5	0	0	3	0	6	28
Ofinka V	10	0	0	6	4	3	10	7	0	3	0	0	17	60
Li	0	10	5	1	1	0	1	1	5	0	0	0	0	24
To	14	0	0	3	2	2	5	9	0	2	18	0	0	55
Total	55	67	30	29	22	15	47	54	24	23	72	28	75	541

11.6 Ritualizované chování

Nejvíce jsem zaznamenal chování herní. Většinou probíhalo v podobě hraní si s mobilními telefony, občas jinou fyzickou aktivitou. Zajímavé bylo, že hry vznikaly ve většině případů spontánně bez výzvy. Malý výskyt měl také grooming a to většinou v podobě upravování vlasů u žen nebo uklízení pomůcek u mužů.

Tabulka č. 25 Řádek – donor, sloupec – akceptor

	Fa	Rovnátká	Trojice	Afro	Prcek	Ušoun	T	Pe	Myška	Číro	Ofinka V	Li	To	Total
Fa	0	0	0	1	3	1	2	2	0	2	7	0	5	23
Rovnátká	0	0	4	3	0	0	1	0	4	0	0	4	0	16
Trojice	0	5	0	0	0	0	1	0	1	0	0	2	0	9
Afro	1	3	0	0	1	1	1	1	2	1	1	1	1	14
Prcek	3	0	0	1	0	1	1	1	0	1	3	0	2	13
Ušoun	1	0	0	1	1	0	1	1	0	1	0	0	1	7
T	2	1	1	1	0	1	0	4	0	2	3	0	3	18
Pe	2	0	0	1	1	1	4	0	0	1	3	0	3	16
Myška	0	5	1	2	0	0	0	0	0	0	0	3	0	11
Číro	2	0	0	1	1	1	2	1	0	0	2	0	2	12
Ofinka V	5	0	0	1	3	1	3	3	0	2	0	0	6	24
Li	0	4	2	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	9
To	5	0	0	1	2	1	3	3	0	2	6	0	0	23
Total	21	18	8	13	12	8	19	16	10	12	25	10	23	195

11.7 Rozložení třídní struktury

Kruhový graf č. 11 byl složen na základě podrobných pozorování a doplněn subjektivním úsudkem. Při pozorování se projevil vliv předešlého seskupení pátých tříd v jednu šestou. Nejspíše díky této skutečnosti nebyl nikdo ze skupin nacházející se ve středu, či v blízkosti jádra, vysloveně řídicím orgánem.

Subjekty byly, jednak rozděleny na základě pohlaví a také u ženských skupin podle zřetelně vyvinutějších sekundárních pohlavních znaků vyjma subjektu Afro, (viz. graf vpravo a uprostřed nahoře). Pohlavní znaky byly velice vyvinuty u skupiny Trojice na rozdíl od druhé ženské skupiny. U mužů, až na subjekt Číro, byly pohlavní znaky teprve na počátku vývoje, tedy vesměs neviditelné.

Každá skupina měla subjekt, který byl ve středu jejich zájmu, ale nebyl přímo nejdominantnější. Rozdílně byla uspořádána oproti tomu skupina (Trojice), která byla spojena v jeden subjekt. Jak už bylo uvedeno výše, měla jasně určený dominantní subjekt, ten řídil jejich veškerou aktivitu.

U mužské skupiny byla velmi zřetelně pozorovatelná náklonnost k subjektu Ofinka V. Ten však nebyl jedincem vůdčího typu. Jednalo se o preferovaného společníka. Tato náklonnost se projevovala především prezentací mobilních aktivit. Také byla zajímavá forma pohybové herní aktivity, do které se subjekt Ofinka V. zapojil. Vesměs to byla jeho první aktivita s následným pohybem. Aktivita spočívala ve hře na „třetího“, kde subjekty

To

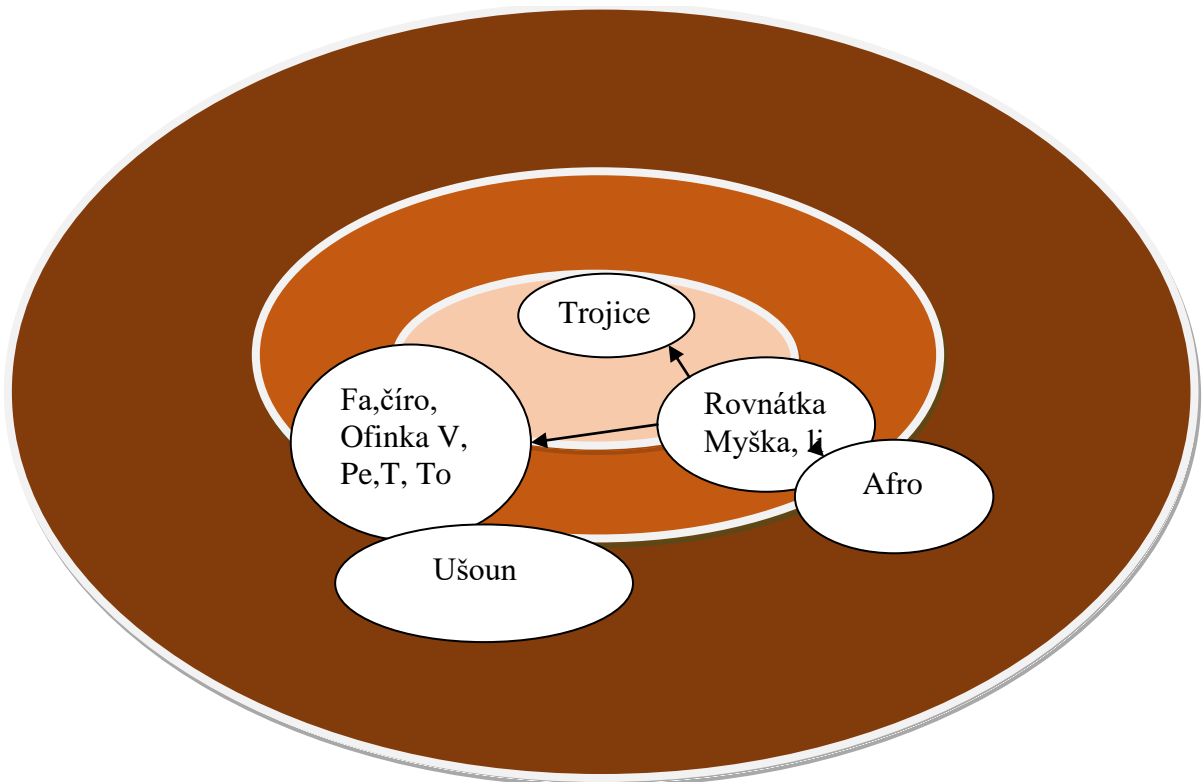
a Prcek přehazovali lahev s tím, že ji měl Ofinka V chytit. Vzhledem k tomu, co bylo možné vidět po celé pozorování, nebyly fyzické aktivity zálibou jedince Ofinka V. V popisované aktivitě jej nechali sedět na lavici, aby měl k lahvi snazší přístup a házeli v takových podmínkách, aby bylo možné láhev lehce chytit. Dalo by se tedy tvrdit, že jeho účast v nedobrovolné aktivitě byla pro ostatní účastníky cenná natolik, že přizpůsobili hru Ofince V, aby v aktivitě pokračoval. Další výrazný člen skupiny byl subjekt Fa. Jeho činnost spočívala v neustálé aktivitě narušující osobní prostor ostatním. Ti se s danou situací smířili nebo ho konfrontovali. Statistiky submisivních a dominantních typů chování sou vesměs vyrovnány. Zajímavá byla urputnost jeho činnosti strhnout pozornost, jak vokalizací, tak zběsilou lokomocí.

U ženské skupiny Trojice byly aktivity vesměs totožné. Skupina trojice byla nejvíce dominantní ve třídě. To šlo pozorovat vesměs při čemkoli. Například když vůdkyně procházela dveřmi, tak všichni muži udělali prostor, aniž by se pokusili o žert. V druhém případě skupinu obtěžoval hluk, tak jedna členka hlasitou vokalizací, bez známky odporu, utišila třídu. Vesměs všechny okolní aktivity byly mířené mimo skupinu, ne však jejím vyloučením, spíše snažením se nenarušit jejich klid. Občas proběhla komunikace se skupinou Rovnátko, Myška, Li(nyní jen RML). Ta probíhala povětšinou skrze mobilní aktivity, kde byla středem zájmu obou skupin vůdkyně Trojice. Jedno herní chování bylo dokonce kontaktní. Jeho průběh začínal napadením vůdkyně trojice celou skupinou RML. Souboj v kontextu vyrovnaný. Následně dorazil zbytek skupiny trojice, díky čemuž se skupina RML dala na ústup.

Skupina RML byla mnohem více v kontaktu se skupinou mužskou. Také byl jejich neformálním členem subjekt Afro, ten s nimi sdílel většinu aktivit. Dalo by se předpokládat, že skupina RML byla prostředníkem ostatních skupin ostatních. Zajímavá byla náklonnost subjektem Fa k subjektu Rovnátko. Její pozornost si, po neúspěšném předvádění začal zkoušet a získávat narušováním jejího prostoru, přičemž ho konfrontoval subjekt Afro a společně s celou skupinou RML ho vypudily.

Subjekt ušoun se vesměs projevoval neutrálně, s jedním ustoupením za svého místa ve prospěch subjektu Fa a následním odmítnutím ostatních subjektů. Tento jev však byl ojedinělý a další skutečnosti nenaznačovaly, že by se měl opakovat.

Graf č. 11
Vysvětlivky – vnitřní jádro, vnější jádro, neutrální jádro – krajní

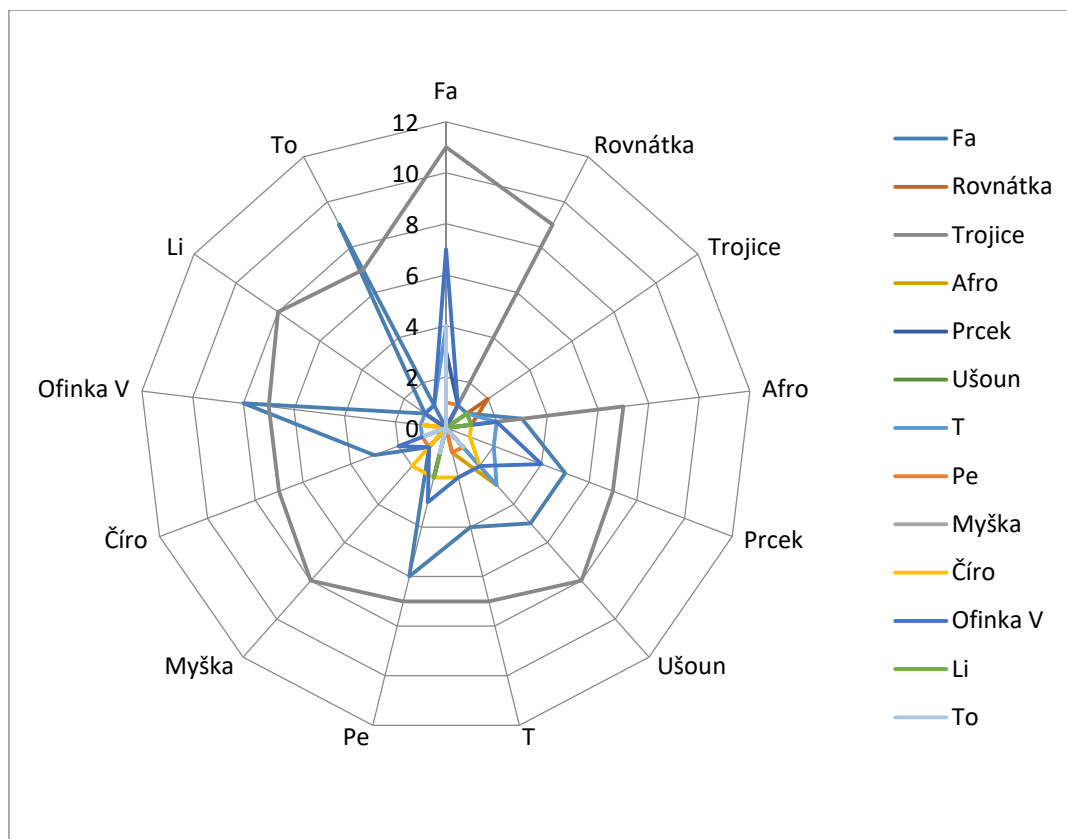
11.8 Zhodnocení hypotéz

1. Nejdominantnější osoba ve skupinové hierarchii zkoumaných tříd je vždy ženského pohlaví.

Tato hypotéza se potvrdila. V grafu č. 12 je možno vidět množství interakcí a subjekty, ke kterým jsou mířeny. Nejvíce dominantním subjektem byla ženská skupina Trojice (93 interakcí). Proti skupině Trojice, bylo zpozorováno dominantní chování pouze v šesti případech, z toho dva případy byly od ženského subjektu Rovnátky.

Místy také vyčnívá aktivita subjektu Fa, ta však byla způsobena nadměrnou aktivitou a narušováním osobního prostředí, což ve vysoké frekvenci mělo za následek pozdější sublimaci tohoto děje ze strany ostatních subjektů. Naproti tomu vůči subjektu Fa, bylo mířeno 34 interakcí dominantního typu chování. V porovnání se skupinou Trojice je to vysoké množství.

Graf č. 12 Sloupec- donor, kruh- akceptor

2. Ve třídách s různorodým složením jsou skupiny formovány podle etnického původu

Tato hypotéza se nepotvrdila.

Důvodem je, příslušnost všech subjektů v jedné etnické skupině, vyjma subjektu afro. Afro je sám a náleží do skupin jiné, která má etnickou příslušnost odlišnou. V grafu č. 13 je vidět drobná procentuální převaha skupiny Rovnátká. Tento statistický fakt podpořený předpokladem třídní situace, mě vede k zařazení afro do následující skupiny.

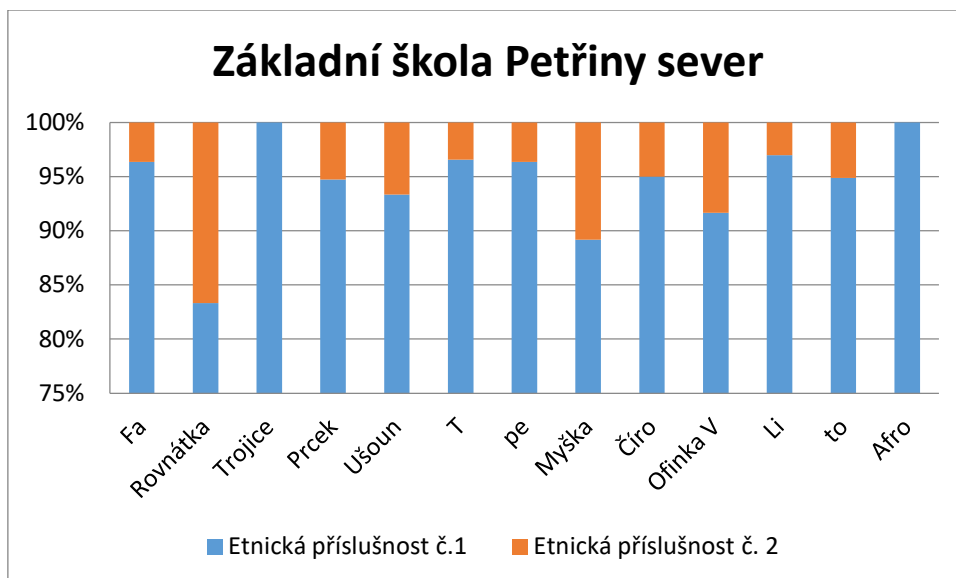
U skupiny trojice je u výsledku potřeba zohlednit to, že Trojice je již skupina složená ze tří žen. Proto je zajímavá skutečnost interakcí této skupiny především s ženami.

1.skupina- Trojice

2.skupina-Rovnátká, Afro, Myška, Li

3.skupina- Fa, To, Ušoun, Ofinka V, Číro, Pe, T, Prcek

Graf č. 13 subjekt- donor, etnická skupina- akceptor

3. Odpovědi na dominantní interakce jsou převážně submisivního charakteru

Tato hypotéza nebyla potvrzena.

V tabulce č. 26 lze vidět hodnotu neznámých vztahů 21,79%. Hodnota obousměrných vztahů je v této tabulce 30,77%. Při přidání submisivních interakcí hodnota neznámých vztahů, v tabulce č. 27, klesla přibližně jen o 5%. Dvousměrné vztahy se též zvedly, o menší hladinu než je 50%. Z tohoto výsledku usuzuji, že ne na všechny dominantní akce odpovídá submisivní reakce.

Tabulka č. 26 dominantní interakce

Číslo a % neznámých vztahů	17	21,79%
Číslo a % jednosměrných vztahů	37	47,44%
Číslo a % dvousměrných vztahů	24	30,77%
Celkový počet vztahů	78	100%

Tabulka č. 27 dominantní a submisivní interakce

Číslo a % neznámých vztahů	14	17,95%
Číslo a % jednosměrných vztahů	18	23,08%
Číslo a % dvousměrných vztahů	46	58,97%
Celkový počet vztahů	78	100%

4. Ve třídách je přítomen subjekt fungující jako meziskupinová „spojka“.

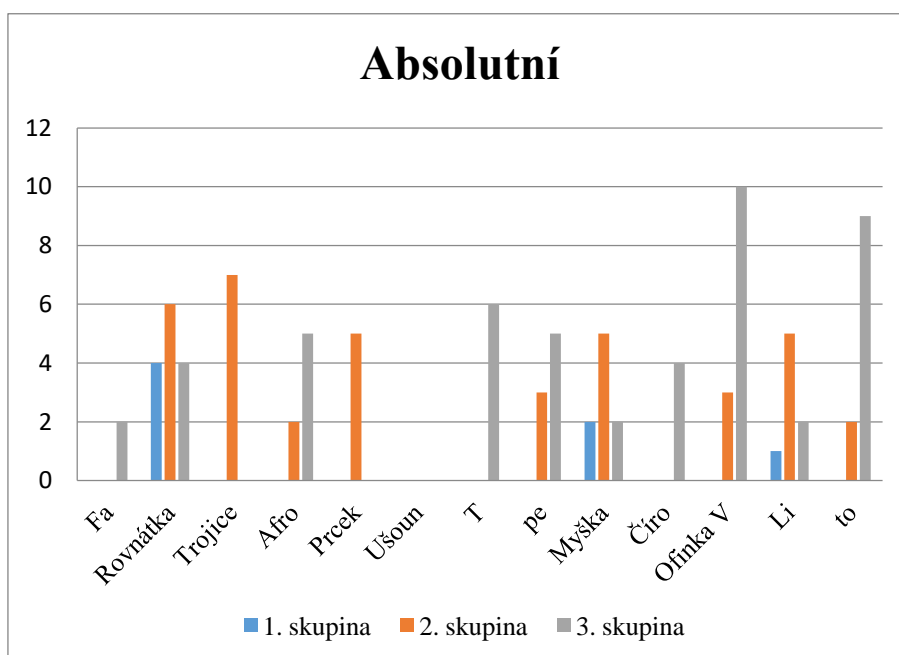
Tato hypotéza byla potvrzena.

V této třídě byl jako třídní element propojující skupiny subjekt Rovnátko.

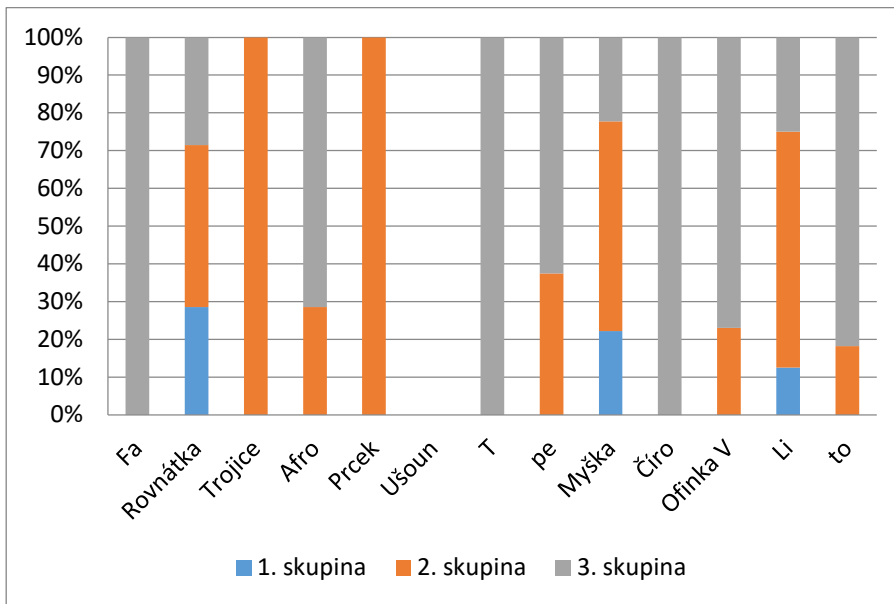
Graf č. 14 prozrazuje počet interakcí každého subjektu se třídními skupinami. Graf č. 15 nám upřesňuje celkové množství interakcí rozložených v procentech mezi všechny skupiny. Celkový počet zaznamenaných interakcí byl 93. Z toho vyplývá, že každá skupina by měla mít 31 interakcí. Samotný subjekt potom minimálně 11 aktivit, rozložených mezi všechny skupiny. Z tohoto důvodu usuzuji, že subjekt Rovnátko měl spojení, které bylo na hranici statistické významnosti se všemi skupinami.

1. skupina- Trojice
2. skupina- Rovnátko, Afro, Myška, Li
3. skupina- Fa, To, Ušoun, Ofínka V, Číro, Pe, T, Prcek

Graf č. 14 Subjekt- donor, skupina- akceptor

Graf č. 15 Subjekt- donor, skupina- akceptor

12 Diskuze

Dítě žije obvykle pod vlivem většího počtu osobností, které mají různé druhy a stupně autority“ (VANĚK, 1972, S. 143).

Otázka dětské struktury a vlivů na její formování je prozatím poměrně neprobádaná. To je vesměs dáno obrovskou různorodostí dětských osobností. Velký vliv má též dospívání, protože děti se mění ve velice krátkých intervalech, to jak morfoloogicky, tak osobnostně, proto je jejich zkoumání velice komplikované. Giddens (GIDDENS, 2013) charakterizuje dětství jako nejintenzivnější období kulturního učení. Je to doba, kdy se děti učí jazyku a základním vzorcům chování, což pak tvoří základ dalšího učení.

Též je třeba brát zřetel na rozmanitost puberty, rozdíly v nástupu obou etap zaznamenáváme jak v závislosti na pohlaví, tak v závislosti na individuálních zvláštnotech jedince (ČÁP, 2007).

Ve všech zařízeních, které jsem navštívil, byly rozdíly ve vyspělosti dětí různorodé. Všechny instituce, neměli svého formálního vůdce. Třída ze školy Petřiny, měla sice prokazatelně dominantní osobu, viz hypotéza 1., ta však nebyla vůdčím typem, spíše bych jí nazval nejdominantnějším elementem. Především kvůli minimálnímu ovlivňování chodu třídního děje. K upevnění tohoto poznatku, též přispěl fakt, že třída byla sloučena ze tří jiných tříd, což se projevilo přítomností více skupinek a též větším počtem aktivnějších žáků. Naproti tomu školy Grafická a Krásná lípa vůdčí typ ve třídě měli. Ve škole grafická, tuto roli zaujala žena ze staršího ročníku. Její postavení mohl ovlivnit věkový rozdíl kvůli opakování ročníku. Díky opakování, může mít na své straně děti z ročníku vyššího, kteří jí mohou pomoci upevnit její pozici. To je jedna teorie.

Druhá teorie se opírá spíše o fyziologii. Žena ve vedení této skupiny měla z morfoloogického hlediska téměř ukončenou pubertální fáze, to jí z hlediska reprodukce dělá atraktivní pro starší, tudíž předpokládejme silnější jedince. Tento proces je spuštěn u lidí podvědomě zprostředkován limbickým systémem, konkrétně hippokampem. Díky této skutečnosti předpokládám, že mohla podvědomě či vědomě manipulovat se svými „příznivci“ čímž upevnila svou pozici (GANNONG, 2005). Krásná Lípa měla též třídního vůdce. Ovšem na rozdíl od školy Grafická, bylo třídní uskupení mnohem více nenucené a třídní klima bylo více volné. Můj předpoklad pro toto uskupení souvisí s umístěním školy. Ve srovnání s předešlými školami Pražského typu. Je Krásná lípa zasazena do maloměsta. To mě vede

k předpokladu, že struktura je zachována i mimo školu. To odůvodňuji vesměs skutečností, že v maloměstě není tolik obyvatel, tudíž dětí. To znamená větší procento pravděpodobnosti styku dětí ze třídy mimo školu. Též menší pravděpodobnost nálezů kolektivu mimo prostor školy, než je tomu v Praze. Podle Heřmanové a Patočky (2007) je ve vesnicích příznačná vysoká míra křížících se meziosobních vazeb, každý každého zná, z toho vyplývá menší míra anonymity a méně formální vztahy. Dále se Heřmanová a Patočka (2007) zmiňují o větším pocitu bezpečí a solidarity. Tento výrok je nadržbou stranu limitován přenosem šikany do mimoškolního prostředí. Šikana na vesnici nemusí ustát mimo školu, protože chybí repertoár volnočasových aktivit, který nabízí velké město. Mimo tento předpoklad, je situace na škole Krásná lípa podobná jako na škole grafická, ale v menší míře. Předpoklad o dobře rozvinuté morfologii či manipulaci se staršími žáky spíše u krásné lípy nepotvrzují. Zajímavá je skutečnost příslušnosti vůdčích subjektů k romskému etniku. To bylo výzkumem zjištěno jak u školy grafické, tak u školy Krásná lípa. Pro vysvětlení předpokládám, že romské rodiny mají mnohem otevřenější výchovu a své děti připravují na život odlišněji než rodiče dětí českých. Dle autorky Ivy Pellarové (PELLAROVÁ, 2009) jsou romské děti do života připravovány „samospádem“ a jinak řečeno romské děti ve dvanácti letech mají mnohem širší zkušenost s repertoárem situací, které děti stejné věkové skupiny z populace dětí českých dosud nezažili. (ŘÍČAN, 1998) Pojetí dětství v romské rodině tedy spíše odpovídá schématu rodičů pečujících a naplňujících přání a potřeby svých dětí než schématu výchovy konformních jedinců. (DŘÍMAL, 2004). Díky upřímnější výchově, jsou sociálně mnohem napřed než děti české, to jim dává prostředek na lepší manipulaci se skupinou. K tomuto předpokladu lze přidat i zkušenost se soudržností etnických skupin. Tato Hypotéza byla potvrzena u školy grafická. Ne u ostatních škol, ale když pomineme výsledky statistiky, je třeba zmínit skladbu jednotlivých skupinek. Ta byla z vždy z většiny jednoho etnika. Nepotvrzení hypotézy připisují jednak, vlivu třídy, která nutí žáky alespoň k minimální spolupráci. Souvislost také dávám přítomnosti subjektů komunikujících mezi skupinami, to mohlo statisticky výsledek ovlivnit.

Další hypotéza pojednává o odpovědi na dominantní interakce. Ta nebyla potvrzena pouze u školy Petřiny. Tento výsledek je dle mého názoru ovlivněn nepřítomností neformální autority. Tuto skutečnost vystihuje tvrzení Kučerové (KUČEROVÁ IN VALIŠOVÁ, 2007, s. 394) „autorita je svou podstatou antropologická konstanta, která spoluvytváří pravidla skupinového života, organizační řád skupiny,

spolupodmiňuje její biologické přežití, rozvoj jedinců i předávání zkušeností z generace na generaci“... Také by se dalo říci, že absence autority podmiňuje více odpovědi konfrontačního typu, jelikož ustálení struktury je zatím v průběhu a skupina ještě plně nezjistila svoje osobnostní vlastnosti navzájem. Oproti tomu ve strukturách s danou autoritou jsou odpovědi na dominantní reakce výjimečné, bývají spíše ze strany dominantních jedinců vůči submisivnějším.

Poslední hypotéza se zaměřovala na jednotlivce, který propojuje třídní skupinky mezi sebou. Propojující třídní element se nenacházel pouze u třídy Krásná lípa. To je možné vysvětlit tím, že místo skupinek byla propojována mužská a ženská strana třídy.

Je důležité vzít v úvahu, že výsledky mohly být ovlivněny mou přítomností. Další faktorem je, ovlivnění výsledků subjektivním dojmem nebo očekáváním. Slabé místo výzkumu je také v jeho anonymitě, která ztížila jeho průběh a přípravu. S anonymitou souvisí, že interakce nemohly být nijak nahrávány, tudíž jsem neměl možnost zpětně zhodnotit komplikované situace.

Další výzkumy s touto tematikou by mohly být zaměřeny kvalitativně, což by mohlo pomoci výzkum doplnit. Kvalitativní stránka může lépe pomoci pochopit jevy vedoucí k jednotlivým strukturálním složením, se kterými by pak mohli pedagogové lépe pracovat. Třídní klima je totiž jedním ze stěžejních elementů vzdělání a výchovy.

13 Závěr

V tomto výzkumu jsme potvrdili dominanci dámského pohlaví u dětí navštěvujících začátek druhého stupně základní školy. Skupiny byly obvykle rozděleny na základě pohlaví nebo etnické příslušnosti. Ve třídách fungují žáci, kteří kolektiv propojují, ať už mezi skupinami či mezi pohlavím.

Také jsme zjistili, že pokud je přítomen neformální třídní vůdce, tak na většinu interakcí s dominantním charakterem, bývá odpověď submisivní případně žádná a zřídka kdy dominantního charakteru.

Též jsme názorně mohli porovnat rozdíl mezi strukturou maloměstské a velkoměstské školy. Výzkum nám také otevřel možnost o představě vnitřních vztahů v kontextu vlivu jednotlivých žáků na zbytek třídy a jejich umístění v kolektivu třídní subkultury.

Pevně doufám, že v tomto typu výzkumu bude mnoho pokračovatelů, to z důvodu jak velké oborové rozmanitosti tak lepší pochopení dětského světa a přiblížení ho nám dospělým.

14 Seznam použitých informačních zdrojů

Odborná literatura:

1. ALTMANN, Jeanne. *Observational Study of Behavior: Sampling Methods. Behaviour*. 1977 . JSTOR 4533591
2. CLONNINGER, Robert. *Personality and Individual Differences* [online]. 1993 [cit. 6. 7. 2017]. Dostupný na WWW: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0191886999002044?via%3Dihub>
3. ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.
4. DRÍMAL, F. „Dětství v romské rodině“. In Nosál, Igor (ed.). *Obrazy dětství v dnešní české společnosti. Studie ze sociologie dětství*. Brno: Barrister & Principal, 2004.
5. FRANCK, Dierk. *Etologie*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7066-878-4.
6. GANONG, William F. *Přehled lékařské fyziologie: dvacáté vydání*. Praha: Galén, c2005. ISBN 80-7262-311-7.
7. GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 2013.
8. HEŘMANOVÁ, Eva a Jiří PATOČKA. *Regionální sociologie, sociologie prostoru a prostředí II*. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1304-1.
9. JEŘÁBEK, Hynek. *Úvod do sociologického výzkumu*. Webová stránka. ftvs.cuni.cz [online]. [cit. 29.6.2017]. Dostupný na WWW: <http://web.ftvs.cuni.cz/hendl/metodologie/jerabek3/k8/8-1.htm>
10. KITTNAR, Otomar. *Lékařská fyziologie*. Praha: Grada, 2011. ISBN 9788024730684.
11. KOUKOLÍK, František a Jana DRTILOVÁ. *Vzpouza deprivantů: nestvůry, nástroje, obrana*. Nové, přeprac. vyd. Praha: Galén, 2006. Makropulos. ISBN 978-80-7492-120-9.
12. LEBL, Jan a Hana KRÁSNIČANOVÁ. *Růst dětí a jeho poruchy*. Praha: Galén, 1996. ISBN 80-85824-30-2
13. LORENZ, Konrad. *Takzvané zlo*. Praha: Mladá fronta, 1992. Kolumbus. ISBN 80-204-0264-0.
14. NIKOLAI, Tomáš. *Využití testu DMS 48 při diagnostice mírné kognitivní poruchy a počínajících stadií demence* [online]. [cit. 6.7.2017]. Dostupný na WWW:

https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/17509/DPTX_2007_2_11210_A_SZK10001_118497_0_61181.pdf?sequence=1&isAllowed=y

15. NOSÁL, Igor, ed. *Obrazy dětství v dnešní české společnosti: studie ze sociologie dětství*. Brno: Barrister & Principal, 2004. ISBN 80-86598-80-2.
16. PELLAROVÁ, Iva. *Poznámky – Romský svět*. 2009.
17. PŘÍHODA, Václav. *Ontogeneze lidské psychiky I.* Praha: SPN - Státní pedagogické nakladatelství, 1977. ISBN 74-06-14.
18. ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme - jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-250-5.
19. SCHONECKE, Otmar, W., HERMANN, Jörg, M. 2003. *Psychofyziologie, část II*. 6.vyd., In. Thure von Uexkülls Psychosomatische medizine[online]. 6. vyd. [cit 7. 7. 2017], München, Urban& Fischer, str. 175- 207. Dostupný na WWW: <http://www.lirtaps.cz/psychosomatika/psomweb2007_3/TEORIE_307.htm.
20. VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024717340.
21. VANČATOVÁ, Marina. *Základy etologie člověka a primátů*. Praha 2009
22. VANĚK, Jan. *K biologickým a psychologickým zřetelům výchovy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972. Pedagogická teorie a praxe.
23. VOŘÍŠKOVÁ, Barbora. *Mládežnické subkultury, životní styl a hodnotový systém jejich sympatizantů*. České Budějovice, 2012. Bakalářská práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích
24. GRIECO, Fabrizio. *ManMan 1.1 – Manual*. Wageningen, 2003. ISBN 90-74821-50-2.

Internetové zdroje:

1. *ZŠ Krásná Lípa* [online]. 2014 [cit. 2017-07-13]. Dostupné z: <http://www.zskrasnalipa.cz/>
2. *ZŠ Grafická* [online]. 2014 [cit. 2017-07-13]. Dostupné z: <http://www.zsgraficka.cz/zakladni-skola>
3. *ZŠ Petřiny* [online]. 2014 [cit. 2017-07-13]. Dostupné z: <http://www.zspetriny.cz/>
4. *SALMONE, COUSINS, SNYDER. Neuroscience and Biobehavioral Reviews* [online]. 1997 [cit. 2017-07-13]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0149763496000176>

15 Seznam tabulek a grafů

- Příloha 1 – Tabulka č. 1 – Agonistické chování
- Příloha 2 – Tabulka č. 2 – Lokomoční chování s prvky submise a dominance
- Příloha 3 – Tabulka č. 3 – Sociální chování
- Příloha 4 – Tabulka č. 4 – ZŠ Grafická – Lokomoční submisivní chování
- Příloha 5 – Tabulka č. 5 – ZŠ Grafická – Lokomoční dominantní chování
- Příloha 6 – Tabulka č. 6 – ZŠ Grafická – Agonistické submisivní chování
- Příloha 7 – Tabulka č. 7 – ZŠ Grafická – Agonistické dominantní chování
- Příloha 8 – Tabulka č. 8 – ZŠ Grafická – Afilativní chování
- Příloha 9 – Tabulka č. 9 – ZŠ Grafická – Ritualizované chování
- Příloha 10 – Graf č. 1 – ZŠ Grafická – Uskupení třídy
- Příloha 11 – Graf č. 2 – ZŠ Grafická – Lokomoční a agonistické dominantní chování
- Příloha 12 – Graf č. 3 – ZŠ Grafická – Rozdělení kolektivu podle etnika
- Příloha 13 – Tabulka č. 10 – ZŠ Grafická – Dominantní interakce
- Příloha 14 – Tabulka č. 11 – ZŠ Grafická – Submisivní interakce
- Příloha 15 – Graf č. 4 – ZŠ Grafická – Komunikace s kolektivem
- Příloha 16 – Graf č. 5 – ZŠ Grafická – Komunikace s kolektivem
- Příloha 17 – Tabulka č. 12 – ZŠ Krásná Lípa – Lokomoční submisivní chování
- Příloha 18 – Tabulka č. 13 – ZŠ Krásná Lípa – Lokomoční dominantní chování
- Příloha 19 – Tabulka č. 14 – ZŠ Krásná Lípa – Agonistické submisivní chování
- Příloha 20 – Tabulka č. 15 – ZŠ Krásná Lípa – Agonistické dominantní chování

Příloha 21 – Tabulka č. 16 – ZŠ Krásná Lípa – Afilativní chování
Příloha 22 – Tabulka č. 17 – ZŠ Krásná Lípa – Ritualizované chování
Příloha 24 – Graf č. 6 – ZŠ Krásná Lípa – Třídní struktura
Příloha 25 – Graf č. 7 – ZŠ Krásná Lípa – Dominantní osoba v kolektivu
Příloha 26 – Graf č. 8 – ZŠ Krásná Lípa – Rozdělení kolektivu podle etnika
Příloha 27 – Tabulka č. 18 – ZŠ Krásná Lípa – Dominantní interakce
Příloha 28 – Tabulka č. 19 – ZŠ Krásná Lípa – Submisivní interakce
Příloha 30 – Graf č. 9 – ZŠ Krásná Lípa – Komunikace s kolektivem
Příloha 31 – Graf č. 10 – ZŠ Krásná Lípa – Komunikace s kolektivem
Příloha 32 – Tabulka č. 20 – ZŠ Petřiny Sever – Lokomoční submisivní chování
Příloha 33 – Tabulka č. 21 – ZŠ Petřiny Sever – Lokomoční dominantní chování
Příloha 34 – Tabulka č. 22 – ZŠ Petřiny Sever – Agonistické submisivní chování
Příloha 35 – Tabulka č. 23 – ZŠ Petřiny Sever – Agonistické dominantní chování
Příloha 36 – Tabulka č. 24 – ZŠ Petřiny Sever – Afilativní chování
Příloha 37 – Tabulka č. 25 – ZŠ Petřiny Sever – Ritualizované chování
Příloha 38 – Graf č. 11 – ZŠ Petřiny Sever – Třídní struktura
Příloha 39 – Graf č. 12 – ZŠ Petřiny Sever – Dominantní osoba v kolektivu
Příloha 40 – Graf č. 13 – ZŠ Petřiny Sever – Rozdělení kolektivu podle etnika
Příloha 41 – Tabulka č. 26 – ZŠ Petřiny Sever – Dominantní interakce
Příloha 42 – Tabulka č. 27 – ZŠ Petřiny Sever – Submisivní interakce
Příloha 43 – Graf č. 14 – ZŠ Petřiny Sever – Komunikace s kolektivem
Příloha 44 – Graf č. 15 – ZŠ Petřiny Sever – Komunikace s kolektivem

Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta

M. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Evidenční list žadatelů o nahlédnutí do listinné podoby práce

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				